

armika

20

chráněná krajinná oblast

SLAVKOVSKÝ LES

ARNIKA

INFORMAČNÍ A METODICKÝ LIST · CHKO

č. 20 | 40 | 1988

KARLOVY VARY KOLÉBKOU ORGANIZOVANÉ TURISTIKY V ČECHÁCH	317	Stan. Burachovič Stanislav Wieser
ZÁDUŠNÍ SVÍTILNA V HORNÍM SLAVKOVĚ	320	Stan. Burachovič
120. LET OD NAROZENÍ JAKOBA STERNECKA	321	Miroslav Hour
AKCE LUTRA	322	Chrystian Bouchardy
CÍN Z DÍLEN KRÁSENSKÝCH MISTRŮ	328	Jiří Martínek Stan. Burachovič
ZÁCHRANA JARNÍHO TAHU ROPUCHY OBECE	331	Karel Janoušek Zdeněk Smutný
ŽLUŤUCHA ORLÍČKOLISTÁ	334	kolektiv
ETOLOGIE ŽIVOČICHŮ	335	Jaroslav Boček
KONVALINKA VONNÁ	337	kolektiv
ZA HEINRICHEM ZIMMERMANNEM	339	Stan. Burachovič
NÁVŠTĚVOU U KOLEGŮ CHKO ČESKÉ STŘEDOHŘÍ	340	A. Vinš a MK ČSR
JAK SE BRÁNÍ PAMÁTKY	342	Stan. Burachovič
POŠTOVSKÉ LISTY Z JEDLOVÉHO MLÝNA	344	Zdeněk Huml Václav Vrba
KUKLÍK POTOČNÍ	350	kolektiv
ZPRÁVY SPRÁVY	351	kolektiv
CHRÁNĚNÝ PŘÍRODNÍ VÝTVOR SIRNÁK	343	Stanislav Wieser

ARNIKA - informační
a metodický list, jako
nepravidelník vydává
Správa CHKO Slavkovský
les (KSSPPOP Plzeň) pro
aktiv dobrovolných spo-
lupracovníků CHKO SL.

Neprodejná tiskovina
určená pouze pro vnitřní
potřebu. Tisk povolen
OK ONV Cheb (T-18-75-PE).
Uzávěrka tohoto čísla
(20-1988) 30. května 1988.

ZA PŮVODNOST A OBSAHOVOU
SPRÁVNOST PŘÍSPĚVKŮ RUČÍ
AUTOŘI.

Řídí redakční rada ve
složení:
RNDr. Jaroslav Boček
PhDr. Stanislav Burachovič
Ing. Josef Královce, ČSc
Ellen Volavková, prom. psych.

Odpovědný vedoucí a gra-
fická úprava: Jan Harvánek

Barevná fotografie na
přední straně obálky:

SAMOROSTLÍK KLASNATÝ
článek v Arnice č. 13,
1979, str. 65
Fotografie Jan Harvánek

Barevná fotografie na
zadní straně obálky:

CHRÁNĚNÝ PŘÍRODNÍ VÝTVOR
SIRNÁK, článek v tomto
číslu Arniky.
Fotografie Stanislav
Wieser

Adresa redakce:

SPRÁVA CHRÁNĚNÉ KRAJINNÉ OBLASTI
SLAVKOVSKÝ LES

U SOKOLOVA 119/15
353 01 MARIÁNSKÉ LÁZNĚ

Tisk: SLUŽBY KARLOVY VARY
Tisk barevné obálky: TISKÁRNY SNP MARTIN

Dobová fotografie slavnostního odhalení pomníku
k 50.výročí trvání karlovarského Wanderer-Clubu
dne 28.4.1912

KARLOVY VARY KOLÉBKOU ORGANIZOVANÉ TURISTIKY V ČECHÁCH

text · PhDr. Stanislav Burachovič
foto · Ing. Stanislav Wieser

Letošní 100.výročí organizované
turistiky v Čechách je vhodnou příle-
žitostí připomenout si jednu kapitolu
z jejich dějich na Karlovarsku.

Karlovy Vary jsou městem desítek
více méně významných prvenství v nej-
různějších oborech. Jedno se týká tu-
ristiky.

Již 26 let před založením
Klubu českých turistů v Praze roku
1888 byl v Karlových Varech ustaven
turistický klub, který se stal prvním
svého druhu v českých zemích. U jeho
zrodu stálo deset mladých karlovarských
mužů v čele s Jindřichem Angerem, ma-
jitelem místní restaurace Senssouci.
Už od samých počátků si klub vytkl za
cíl pěstovat pěší turistiku, vlastivě-
du Karlovarska a ušlechtilé mravní
vlastnosti. Mezi zakládajícími členy
klubu byl např. známý karlovarský zlat-
ník Adalbert Barton. Přesným datem

Pamětní sloup původně postavený 17.5. 1874 nad restaurací Sanssouci (nyní Galerie umění). Dnešní stav u Motelu při Odpolední pěšině (foto vlevo). Forzo železná deska na paměť Wanderer-Clubu, které je nyní na podstavci sloupu. (foto nahoře).

založení klubu byl 25.březen 1862. Ře-
žištěm činnosti Wanderer-Clubu byly
pěší výlety v regionu západočeských
lázní. Klub však přispěl i ke zpestře-
ní společenského života lázní a ke
zkrášlení jejich okolí.

Dne 17.května 1874 byl jeho při-

činěním na vycházkové cestě nad restau-
rací Sanssouci odhalen kamenný pamětní
sloup. Devátého dubna roku 1881 se u
bývalého Gejzírparku (dnes Motel Bře-
zová) odhalovala železná pamětní deska
s iniciálou W a datem založení klubu.
Obě památky byly v roce 1932 přemístě-
ny na společné stanoviště poblíže Mo-
telu u Odpolední pěšiny.

Nápis na soklu pamětní-
ho sloupu udává datum
přemístění r.1932.

Klub každoročně organizoval četné vycházkové a výletní akce, přispěl v osmdesátých a devadesátých letech 19. století zejména k popularizaci Krušných hor. Z jeho podnětu se začal ve spolupráci s Krušnohorským spolkem pořádat tradiční hřebeňový přechod Krušnohoří od Lubě do Ústí nad Labem.

V roce 50.výročí svého trvání klub dne 28.dubna 1912 odhalil na Výšině přátelství v Karlových Varech veliký pomník. Byl tvořen pyramidou z kamenů, na níž stála litinová socha krácejícího turisty v nadživotní velikosti. Plastika měla velmi dobrou výtvarnou úroveň. Při slavnostním odhalení pomníku měli přeslov karlovarský starosta dr.Pfeifer a významný regionální národopisec Josef Hofmann.

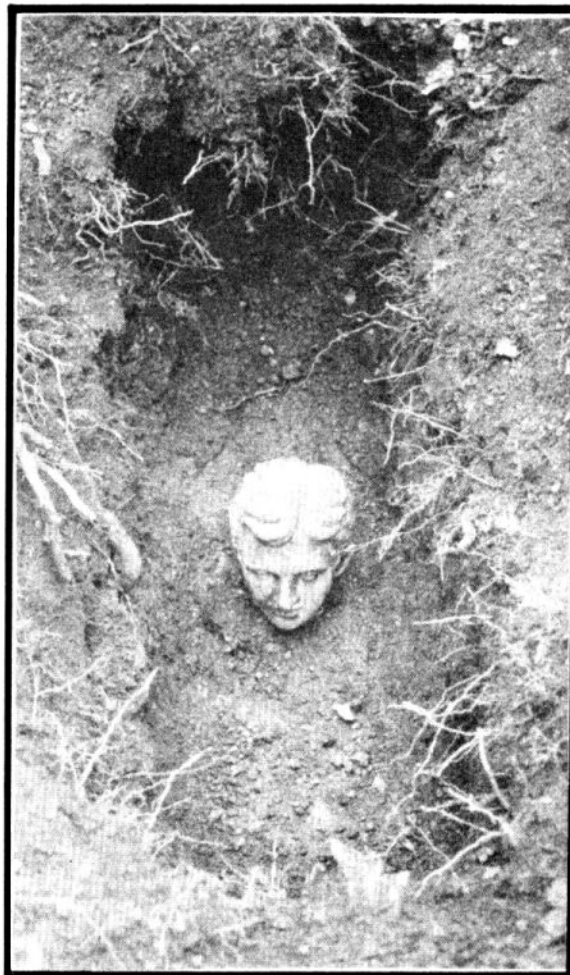
V roce 1912 čítal turistický klub 26 členů. Byly mezi nimi i mnohé známé osobnosti místního kulturního života, např. již uváděný Josef Hofmann, ředitel hudební školy Alois Janetschek a Karel Schöttner, průkopník krajinné fotografie a turistiky na Karlovarsku.

Karlovarský turistický klub existoval až do druhé světové války. Velkou měrou přispěl k hlubšímu poznání a propagaci přírodních krás severozápadních Čech. Tím je dáno i jeho místo v rámci české turistiky jako celku.

Na závěr ještě poznámka k osudům shora zmíněného pomníku. Socha turisty někdy kolem roku 1950 zmizela. Po letech se v zainteresovaných kruzích objevila fáma, že je zakopána kdesi v karlovarských lesích. Chtěli jsme se přesvědčit, nakolik historky a domněnky odpovídají skutečnosti. Za pomoci pamětníka se podařilo určit místo údajného ukrytí sochy. Nevelká zemní sonda dne 9.dubna 1988 odhalila hledanou plastiku, pohužel však rozbitou na desítky kusů. Nález byl svým způsobem zklamáním, na druhé straně však uvedl na správnou míru letité dohady a tradované omyly. Nález sochy je bohatě fotograficky dokumentován.

Korozí poškozená hlava sochy (foto dole vlevo). Sonda 9.4.1988 odkryla trosky plastiky poutníka z r.1912 (foto dole vpravo).

Rekonstrukce sochy z dochovaných úlomků byla možná jen v náznaku (foto vlevo nahoře). Výkop, ve kterém byla "pohřbena" socha poutníka, jednoho ze symbolů karloverského Wanderer-Clubu (vpravo).

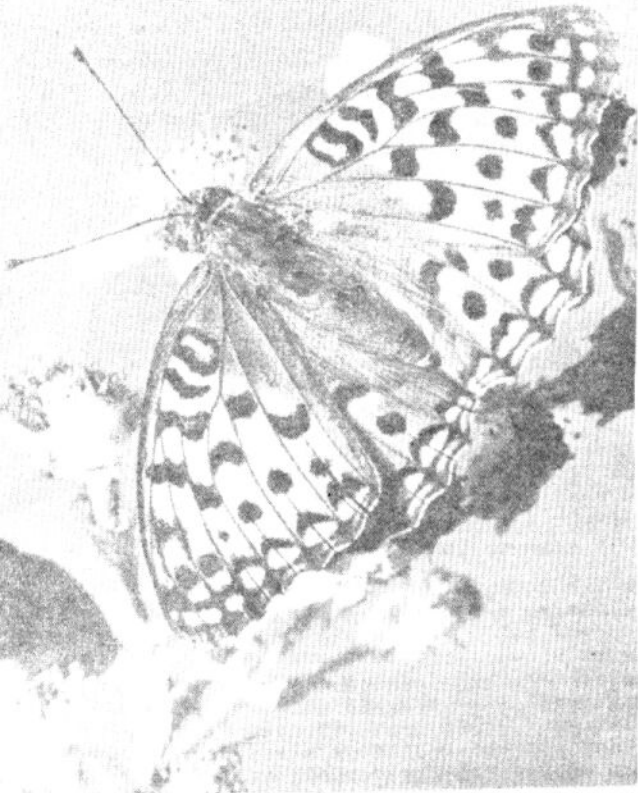
Zádušní svítilna v Horním Slavkově

V Arnice č.16 jsme čtenáře informovali o vzácném pozdněgotickém sloupu v Horním Slavkově (Kamenný světec gotiky). Po hlubším studiu umělecko-historických souvislostí této pozoruhodné památky a po korespondenci s odbornými pracovišti u nás a v zahraničí lze konstatovat následující. Ne jedná se o boží muka. Plně se potvrdil názor prof. H. Zimmermanna z Lokte, který sloupu přisuzoval funkci zádušní svítilny (Totenleuchte).

Ve světle nových poznatků ještě výrazněji vyniká rarita hornoslavkovské svítilny. Podobných památek se ve střední Evropě zachovalo jen několik. Tím spíše je nutné usilovat o účinnou ochranu sloupu před poškozením.

PhDr. Stanislav Burachovič, Karlovarské muzeum

120. let od narození JAKOBA STERNECKA

MIROSLAV HOUR

Mezi významné entomology konce minulého a začátku tohoto století patřil také lepidopterolog JUDr. Jakob Maria Alfred v. Sterneck-Daudlebsky.

J. Sterneck se narodil před 120 lety, 29. září 1868 v Praze na Novém Městě v rodině německého obchodníka. Vystudoval práva a v roce 1919 se odstěhoval do Karlových Varů, kde působil jako právník až do své smrti 15. ledna 1941.

Jeho prvotní zájem o přírodu brzy vykrytalizoval v zájem o motýly. Navazoval styky s mnoha našimi i zahraničními entomology a jezdil sbírat motýly do všech koutů Čech. V jeho sbírce byly exempláře z okolí Prahy, Karlových Varů, Chebska, Českého lesa, Českého středohoří, z Krkonoš. Pozornost byla věnována také oblasti Slavkovského lesa, kam Sterneck po svém přestěhování často zajížděl a kde měl také své spolupracovníky.

Hlavním Sterneckovým dílem, kterým se nesmazatelně zapsal do dějin české entomologie, je *Prodromus der Schmetterlingsfauna Böhmens*. V této rozsáhlé faunistické práci, která vyšla ve dvou dílech (1929-Makrolepidoptera, 1933-Microlepidoptera, zpracovaná spolu s F. Zimmermannem),

Sterneck shrnuje hlavní faunistické nálezy motýlů za posledních padesát let. Vedle podkladů ze své sbírky, která v roce 1928 čítala 5 800 druhů ve 22 000 exemplářích, prostudoval Sterneck dalších přes 100 sbírek a přes 500 literárních pramenů.

Význam *Prodromu* tkví v jeho pečlivosti, důkladném zachycení stavu fauny motýlů v daném období, kritickém výběru údajů. Druhý díl *Prodromu* je jedním z prvních zpracování (a zatím posledních) mikrolepidopter u nás. Svou měrou přispěl Sterneck také k výzkumu motýlů Slavkovského lesa.

Právě Sterneckův přístup, vědeckost a kritičnost způsobily, že i skoro 60. let po vydání je *Prodrom* nadále využíván jako podklad k faunistickým pracím a je jedním z nejspolehlivějších a nejpečlivějších pramenů.

akce lutra

2

Rozdělení a hustota míst kálení

Zdá se, že vydra má označená místa po celém svém revíru. Osu tohoto rozdělení tvoří říční koryto, nebo okraj jezer či rybníků. Jsou-li povětrnostní podmínky normální a nenajdeme-li na tříkilometrové trase žádné výkaly, pak můžeme usuzovat, že na tomto úseku se vydra nenachází a provedeme-li tam bez úspěchu kontrolu několikrát, pak to znamená, že toto území není vydrou obsazeno vůbec. Pro příklad uvádím trasu 4 km dlouhou, na jejíchž koncích jsou jezera 5 a 10 hektarů a která jsou sledována již po pět let. Obě jezera jsou spojena 6 m širokou říčkou s osmi mosty, na trase je jedna vesnice se 600 obyvateli a ústí do ní čtyři potočky. Na tomto 4kilometrovém úseku jsem našel 72 míst kálení, které vydra pravidelně používala.

Popisovaný příklad nám ukazuje, že vzdálenost od jednoho místa kálení ke druhému může být velmi krátká. Několik, sice velmi rozdílných, bylo od sebe vzdáleno jen několik metrů. Taková hustota není nic mimořádného. Najdeme ji na takových místech, kterým dává vydra přednost a taková místa se nacházejí ve všech sledovaných územích. Při hledání vydry musíme soustředit svou námahu na takové typy míst, jakými jsou hlavně místa pod mosty, při ústí potočků a na přítocích a odtocích rybníků.

V méně vhodných územích, to znamená podél řeky, kde nic zvláštního nepřesahuje rámec, přichází vydra vzácně a tu pak hledáme víc než 300 metrů aniž bychom našli jediný výkal. Já sám jsem udělal takovou zkušenost při prohlídce nových území.

Chceme-li si výskyt upřesnit, pak navštěvujeme nejdivočejší regiony a sledujeme řeku kilometry daleko. Nejjednodušší ovšem je hledat pod mostem a pak několik set metrů proti a po proudu - obvykle 300 metrů. Navštěvuje-li vydra tato místa, pak nemůže výkaly odstranit ani velká voda a máme dobrou šanci nějaký nalézt. Hledání ovšem musíme přizpůsobit typu sledovaného území. V případě velké vodní plochy je

špatné hledat kolem ní - nejjednodušší je se nejprve podívat pod most a pak kousek proti a po toku a tu máme největší šanci nalézt vydří stopu.

Četnost návštěv míst kálení

Uvedená pozorování jsou jen součtem geografického umístění. Mimořádná hustota určitých míst kálení je vlastně výsledkem několikerého použití. Všechna "označovaná" místa jsou ovšem vyhledávána pravidelně po sobě a používána, ale podle časového rozpětí a hustoty míst kálení.

Zjistil jsem, že v časovém údobí jednoho měsíce nejsou všechna místa používána ve stejný čas a stejnou intenzitou. V prvním týdnu byla označována jen místa 1 a 8, v druhém 2, 6 a 11; nanovo v třetím 1, 5 a 12; ve čtvrtém pak vůbec žádné.

Musíme tedy konstatovat, že značkování není systematické, nýbrž táhnoucí se po několik týdnů a jen na malém počtu míst je kálení pravidelné. Ovšem jedna určitá část kálení jednoho teritoria je vyhledávána denně. V osmi sledovaných měsících v popsané krajině na trase 4 km jsme našli: 186 výkalů na 72 místech, to znamená, že měsíc 1 výkal na jednom ze 72 míst každého 1 - 3 dny. Jeden kámen pod mostem jižního rybníka byl označován každých 11 dnů, cementová stěna pod vesnickým mostem každých 7 dnů a místa 11 a 12 každých 6 dnů. Všechna tato čísla mají přirozeně jen relativní hodnotu, ale skýtají údaje o toulení vydry a ukazují na její věrnost k teritoriu. Studium výkalů nám ukazuje, že místa kálení jsou vyhledávána s velkou věrností. Určité kameny a trsy trav mohou mít během života vydry stovky vydřích výkalů; velmi často jsou na těchto místech i výkaly předchozí generace. Jeden rybníční hlídač, který chytil vydry do pastí až do roku 1972, mne zavedl ke kamenům, aby mi ukázal, kde se dají nalézt výkaly, a já na těchto místech provádím již po tři roky pravidelné sběry.

JÍDELNÍČEK

Vydra nekonzumuje vždy celou chycenou kořist. Na místě hodů zanechává neoblíbené části, které berou další zvířecí spotřebitelé, nemající takovou šikovnost v lovu. Nalézáme tedy zbytky ptáků, mloků, žab a především ryb během doby výzkumu, který v teritoriu provádíme. Ukořistění živočišné jsou spolknuty celí (drobní živočišové), ale z větších bere jen nejmasitější části a zbytek ponechává. V case, kdy žáby vyhledávají vodu ke tření (březen - duben), můžeme nalézt i krev žab ve vodě, což právě způsobuje vydra.

Přítel přírody však musí být velmi opatrný, aby z takových nálezů ihned nedělal závěry. Nalezení jen zbytků kořisti ještě neznamená, že je zanechala vydra. Je totiž bezpočet šelem, které zanechávají stejné zbytky; krysy, tchoři, kočky, volavky, orl fíční a jiní. Nejsou-li u zbytků jiná znamení (stopy, výkaly), je lépe s určením původce raději počkat.

Takovéto nálezy nejsou ostatně tak časté, jak bychom si přáli a mají i svou spekulativní stránku, která věci vydry někdy i málo poslouží. Jak nesnesitelný pohled musí být asi například sežraný kapr nebo pstruh pro rybáře! Na co asi bude myslet, než nastoupí do svého auta, aby dojel do svého 2 km vzdáleného domova? Bude jistě věřit - i když zcela jednostranně - na ohromnou škodu páchanou vydrou.

Určitě by nevedlo k ničemu říkat, že vydra napáše škody, zvláště za určitých okolností, jako tehdy, kdy nahromadění kořisti jí velmi lov usnadňuje. Bylo by ale ještě absurdnější tohoto přirozeného pronásledovatele ryb zničit, když sami betonujeme řeky a v tunelích je zatěžujeme chemickými produkty. Vydra sama nemůže způsobit úbytek ryb, neboť by zmizela i s nimi. Nebude nikdy více ryb v našich tocích a rybnících než v těch časech, kdy na nich všude bude vydra. Můžeme-li ještě takovéto zbytky na písčinatech a svazích řek vidět, pak tento "skandální" pohled je

garancí pro rybáře, že se ještě bude moci věnovat svému oblíbenému sportu.

STOPY VYDRY

Stopy vyder nenacházíme často, neboť nedodrhuje - jako liška nebo jezevec - pravidelné spády. Jejím spádem je totiž řeka, těžká a pohyblivá stezka do níž se vrhá i vychází z ní, ale někdy i tekoucí lehká cesta, která ji nese a odplavuje; a navíc nikdy neprozradí stopu tomu, kdo ji pronásleduje.

Ten, kdo hledá stopy vyder, musí prostudovat vhodná místa, neboť jen tam vzniká šance její stopu nebo jiné znamení její přítomnosti nalézt!

P o p i s s t o p

Vydří tlapka má pět prstů, které jsou "vějířovitě" uspořádány kolem "dlaně". Každý prst má rozdílnou výšku. Když je označíme čísly 1 až 5 vycházejíce od palce, je prst č. 3 nejvyšší (ve středu), pak je následující 4, 2, 5 a konečně 1 (palec), který je vždy nejnižší a význačně oddělen.

Polohu palce lze tedy zcela lehce stanovit, ať již se jedná o pravý či levý běh. Skoro kulaté prsty jsou spojeny plovací blanou, kterou lze na stopách velmi dobře rozeznat. Drápky jsou krátké a otiskují se bezprostředně před prstem. U většiny počtu stop nejsou vůbec otištěny.

Šířka všech čtyř tlapek je prakticky stejná, ale jejich délka se mění zcela jednoznačně, ať již se jedná o přední či zadní. Vycházíme-li z průměru, pak má přední tlapka 6 cm průměru, v němž jsou dobře otištěny prsty (všech pět bříšek) a přední část "dlaně". Zadní je delší, neboť je většinou otištěna i pata, čímž stopa dosahuje délky 7,5 cm.

Jako u všech zvířecích stop je určitá rozdílnost v rozměrech podle druhu pohybu, podkladu a půdních vlastností. Stopy stejného zvířete otištěné v bahnu jsou mnohem větší - neboť jsou hlubší - než na písčine.

Interpretace otisku tedy může být změněna vlastnostmi půdy. Běží-li vydra

Vydra vynáší ulovené ryby nad hladinu a v klidném úkrytu na břehu, na plochem kameni nebo na kmenu ležícím ve vodě je pak požírá. Je téměř pravidlem, že rybu začíná okusovat od hlavy a na místě zanechává jen konec ocasu nebo největší kosti.

v noci po částečně zmrzlé půdě, pak zanechává význačnou stopu a příštího rána se můžeme domnívat, že tudy přešla zcela jiná, menší vydra.

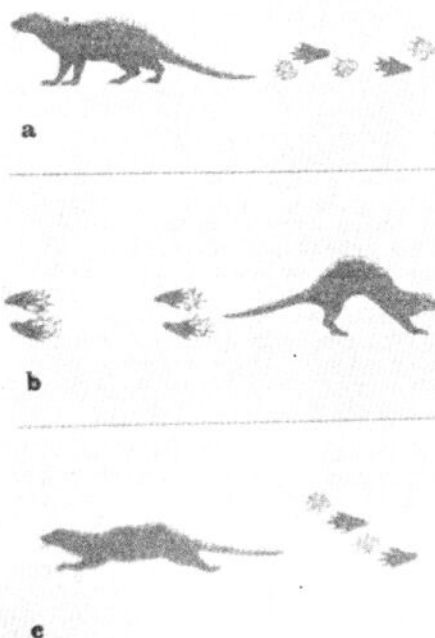
Postavení prstů není tak jednoznačné, jak je zakresleno na vzorových stopách. Velmi často se otiskují nejhornější prsty (3 a 4) dohromady. Při doskoku jsou tři vnější prsty (3, 4 a 5) často k sobě do středu přitlačeny. Tedy klasicky správné stopy jsou zřídka, ba dokonce vzácné! Palec se často neotiskuje, zvláště na tvrdší půdě, kde je pak celá řada stop jen se čtyřmi prsty. Na přiložených nákresech a v našem příspěvku udávaných rozměrech se vztahují na sáčkové odlitky, které byly odlity v různých krajinách. Vycházíme-li z udané míry předního a zadního otisku tlapky (6x6 a 5x6 cm) jsou to otisky tlapky dospělé samice. Stopy dospělého samce jsou větší a mladšího samce menší. Rozdíly mezi samci a samcem nejsou jednoduché, zvláště pak pokud se vztahují na délku zadní tlapky. Mohou být značně rozdílné podle toho, jakou silou jsou otištěny (od 5,5 až 9 cm). My na základě našich zkušeností věříme, že šířka otisku je spolehlivou mírou. Udáváme, že šířka přední a zadní tlapky dospělé samice se pohybuje kolem 9 cm. Samce přesahuje šířka 7 cm a u mladých pod 5,5 cm. Ostatně setkání stop samice a mladých nenechá nikoho na pochybách, zvláště má-li to štěstí je pozorovat z bližší vzdálenosti.

K r o k, d r á h a a z p ů s o b c h ů z e

Je několik definicí o délce kroku. My vycházíme z toho, že se jedná o odstup, který dělí otisky stop za sebou následujícími stejného běhu. Je to ostatně nejjednodušší definice převzatá od P. Banga z jeho knihy "Zvířecí stopy".

Dráha vzniká z otisků čtyř běhů, její šířka určuje odstup mezi levým a pravým během a mění se způsobem kroku zvířete. Vydra není žádným světovým mistrem v běhu, má krátké nohy a pohybuje se s prohnutým hřbetem. Běh není hojně používaným způsobem pohybu a můžeme jej pozorovat jen na krátkých vzdálenostech. V tomto případě následuje přední a zadní tlapka každé strany pravidelně ve vzdálenosti asi 20 cm za sebou, takže délka kroku je asi 80 cm. Při běhu se také stopy překrývají velmi často, takže čtení stop je velmi těžké.

Určitá šířka dráhy prakticky nevzniká, ale levý a pravý běh je kladen po obou stranách pomyslné středové linie. Nejčastěji se vydra pohybuje skokem. Tento způsob chůze je společný

Způsob pohybu vydry je neobvykle různorodý. Zřídka používá pomalé chůze, kdy při slídění za kořisti na pevné zemi klade střídavě v hustém sledu zadní tlapku před otisk předního běhu (a) nebo přední stopu přišlapuje (obrázek na další stránce - kresba vydry a stop). Obvyklým pohybem vydry je typický lasicovitý poskok s nahnobeným hřbetem, při němž vznikají párové dvojskoky předních a do nich zapadajících zadních stop (b). Při prudším běhu klade vydra tlapky zcela ojedinelým způsobem. Na ukázku (c) je vpředu pravá přední stopa, za ní leží pravá zadní, pak je levá přední a levá zadní.

všem kunovitým (s výjimkou jezevce) a může být dodržován po kilometry. Říci jednotlivosti o postavení běhů za skoku není možné, neboť je velmi rozdílné. Řekneme jednoduše, že otisky jsou otištěny po čtyřech dohromady v odstupě od 40 do 50 cm. Zblízka pozorováno rozeznáme obě přední tlapky na každé straně, bezprostředně následují obě zadní; z dálky vidíme máme dojem velmi lehké nohy, která našlapuje každých 50 cm. Další podrobnosti v textu pod obrázky.

M o ž n o s t i z á m ě n y

Ze všech zvířat, která se pohybují kolem vody, je vydra nejvzácnější a proto spatříme spíše jiné než její; to může vést snadno k záměně. Hlavní věcí, která nás musí vést je

ta, že vydří stopa má 5 prstů a to umožňuje vyřadit všechny zvířata se čtyřmi prsty - tedy psovitě. Praxe ale ukazuje, že to není přesto lehké.

Stopa lišky, která je jasně menší, nemůže být zaměněna, ale stopa většího psa se trochu podobá přední tlapce vydry, zvláště je-li starší a především, když jsou vidět jen 4 prsty. Podnikneme-li pokus a zakryjeme-li palec přední tlapky vydry, pak zjistíme značnou podobnost se stopou psa.

V pochybném případě dejme raději přednost v zastavení pokusu v naději, že nalezneme otisk, který můžeme srovnat s pravou stopou a tím také rozdíl bezpečně zjistit. Tchoř a norek (jsou též vázání na vodu), jsou jistě zvířata, jejichž návyky se nejdříve shodují s vydřími, ale vedle hlavní věci, že norek je stejně vzácný, jsou stopy těchto obou kunovitých značně menší než vydří. Zpravidla nepřesáhnou 4 cm délky.

Naproti tomu jsou otisky ondatry a nutrie v ohledu na jejich rozměry a vějířovité rozložení prstů podobnější. Jsou také hojnější na březích řek a rybníků. Abychom vyloučili každý omyl, musíme vědět, že oba hlodavci zanechávají v bahně jen vzácně zaměnitelnou stopu. Jsou znatelné i samotné špičky prstů

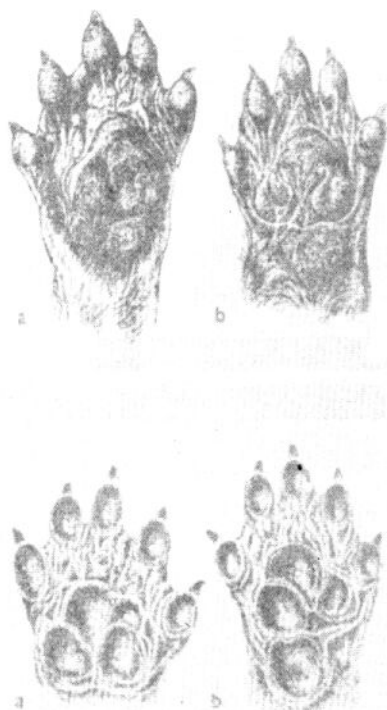
s jemnými drápkami. Vzácně je vidět všech pět prstů, obvykle se objevují jen 3 nebo 4 a netvoří kulatý tvar jako u vydry.

Zůstaneme proto u nejvíce zaměnitelných stopy s vydří, totiž jiného kunovitého ploskochodce - jezevce.

Způsob chůze je u obou stejný - vidíme tedy 5 prstů, které jsou umístěny u dlaně. Tím známe také nejdůležitější rozdíly. U jezevce jsou vždy drápy zřetelně vidět, zatímco u vydry jsou sotva zřetelné a otiskují se jen vzácně.

Pět prstů jezevce směřuje dopředu a to méně vějířovitě, jsou těsně u sebe a v jedné linii končí, což umožňuje lehké diferenciování; protáhneme-li linii mezi špičkami vnějších bříšek prstů otisku tlapky vydry, tak linie probíhá jasně pod bází tří druhých prstů. Stejný pokus u jezevce nám ukáže, že tato linie tří bříšek prstů probíhá ve středu spodní poloviny. Také stopní dráha je daleko širší než u vydry a stopy jsou vně natočeny.

Všechny tyto jednotlivosti se zdají zkušenému stopaři zbytečné, ale já jsem se přesvědčil v mnoha případech,

Přední tlapka vydry je pětiprstá, bříška prstů jsou spojená neosrstěnou plovací blánou a zakončena nepříliš silnými a dlouhými drápy. Rozsáhlý dlanový mozel se skládá ze čtyř dohromady natlačených polštářků a má nepravidelný tvar (obrázek nahoře - a). Podobně je utvářena i zadní tlapka, na níž je však výraznější patrný patní mozel a celá tlapka má delší chodidlo (nahoře - b).

Otisk přední tlapky (obrázek dole - a) má téměř okrouhlý tvar, je 5-6,5 cm dlouhý a zhruba stejně široký. Plovací blána, a to platí i pro zadní tlapku, je viditelná jen na zřetelně otisknuté stopě. Rovněž palec je na tvrdším podkladu někdy neotisknutý. Zadní stopa je již delší (dole - b), její délka kolísá od 6 do 9 cm, a když je dobře otištěna celé chodidlo až k patě, může měřit až kolem 12 cm. Šířka zadní stopy dosahuje 6 cm.

že se tak obejdou omylem v určení, když se použije uvedená zde dokumentace.

Kde můžeme nalézt vydří stopy?

Z předchozího jsme viděli, že nemusíme daleko chodit, abychom v teritoriu vydry našli známky její přítomnosti. Jinak je však tomu u stop. V bezsněžných dobách můžeme přejít značné vzdálenosti, aniž bychom našli byť jen jednu jedinou stopu.

Stává se, že vydra vychází i daleko od vody – přesto však musíme hledat stopy v její těsné blízkosti na písku, zemi, v bahně a ve sněhu.

P í s e k

Většinou se vydra vyhýbá tomu, aby přebíhala písčiny, ale když je vodní stav nízký a písčiny leží ve stejné výšce, je možné, že tu a tam zanechá za sebou překrásné stopy. Mimo říčních ohybů, v nichž se většinou písčiny nalézají, není jiných míst, které by dávaly dobré možnosti nálezu stop. Ovšem ty nejdou tak dobře najít, jako výkaly, neboť kálení je pravidelné. Takové písčiny jsou tedy cenné, aby se prohledaly. Nalézají se často na soutocích a pod mosty. Nacházíme na nich nejen stopy, ale i stopy po hrabání a výkaly. Po zátopách, kdy je řeka v normálním korytě a břeh je hnědý po písku a bahně, může na něm vydra zanechat překrásné stopy, které

Ochrana vydry říční na poštovních známkách NDR

v normální době jsou na vegetaci neviditelné. Protože naše velké toky nejsou ještě úplně vydrou opuštěny, můžeme na jejich písčitých březích přechít celé kapitoly nočních vydřích aktivit.

P ů d y

Stává se, že najdeme otisky na půdě, kterou rybáři vyšlapali podél vodních toků. Jedna vydří zvyklost je ta, že vystupuje na zem, aby si zkrátila cestu v říčních ohybech. Není-li podrost hustý, můžeme po několika cvicích i tady nalézt otisky. Půd neklenutými mosty jsou u nich svahy ze země a vydra vystupuje ke káleni na ně; zanechané stopy jsou daleko viditelné, neboť jsou zde dobře ahráněny a leží mimo dosah vody. Na místech výstupu z vody promočí vodou ze srsti všechny rostliny a mech, který vytrhává. To přirozeně může ulehčit nalezení stop, je-li terén takto poznamenan.

B a h n o

Bahno nemá pevný podklad a je proto ideální pro naše prohlídky. Uchovává i největší podrobnosti a tlapky se otiskují hodně hluboko. Mnohé mosty se skládají z několika dílů a velmi často ten prostřední je zakotven ve vodě. Tady se bahno v blízkosti vody udržuje stále vlhké, aniž by bylo zatopeno a stopy tu lze snadno zjistit. Přepady nádrží nebo jiných vodojemů skýtají stejné přednosti, ale často je třeba se tam doplazít po břiše - ale za zašpinění jsme bonaté často odměnění.

V močálech a výtocích rybníků - zvláště v době sucha - můžeme udělat mnohá dobrá pozorování. Chceme-li udělat sádrové odlitky, musíme okolí stop vysušit, aby bahno dostalo potřebnou pevnost pro sádrový otisk. Také vysušené rybníky skýtají dobrou příležitost pro nacházení vydřích stop v bahně. Když jsou ukončeny odlovy ryb, zůstane vždy několik ryb, které z odlovu unikly, ty jsou pak v bahně uvězněny. V noci, když nastane klid, pospíší se vydra vylovit pár úhořů z bahna. Taková situace trvá často několik dnů - vydra bere jen živou kořist.

S n í h

Říká se, že sníh je "knihou pro osla". Opravdu nemusíme být žádnými dobrými stopaři, abychom na něm mohli rozeznat zvířecí stopy a ty sledovali. Ten, kdo měl štěstí hledat v krajíně, která je zasněžená, má značně ulehčenou úlohu, neboť sníh skýtá mnoho předností. Otisky a výkaly se dají lehce najít i na podložce, jakou jsou rostliny a mechy, kde je jinak prakticky nemožné najít je v normálním čase.

Vedle otisků můžeme sledovat i stopní dráhu na velkou vzdálenost. Jsou znatelné její potulky z jednoho místa na druhé. Loví-li více jedinců, informují nás o svých spádech, počtech a také o jejich stáří, je-li stopa dost jasná.

Známe-li hodinu sněžení, známe tím také časový bod aktivity vydry. K tomu se stačí podívat na čerstvou stopu a zjistit, je-li více či méně zasněžená. Tímto způsobem jsem např. rozeznal, že v první polovině noci se vydra pohybuje nejčastěji proti proudu. Je-li sníh hluboký, dělá si v něm vydra pravé "přikopy", v nichž každých 50 cm jsou otištěny stopy. Stopy ocasu, který se čas od času dotýká země, nalezneme ve sněhu často.

(pokračování)

cín z dílen krásenských mistrů

text **JIRÍ MARTINEK**
STANISLAV BURACHOVIČ
foto **STANISLAV WIESER**

Hornictví a těžba cínu stály v polovině 14. století u zrodu městečka Krásna. Na místě starší osady Třilupy mu daly do vínku jméno Schönfeld (Sonefeld), značící důlní pole. Zdejší bohatá naleziště cínové rudy vysoké kvality, která se vyvážela do celé Evropy, podminila i rozvoj cínařského řemesla. V 16. století byli cínaři a zvonaři sdruženi v jeden cech s mistry z Lokte, Bečova, Horního Slavkova a Krásna. Zpracovávali ročně

**Nádobí z dílen krásenských cínařů
(ze sbírek Západočeského muzea Plzeň)**

200 - 300 centýřů cínu, což představuje 10 - 15 tun tohoto oblíbeného kovu.

Prvním doloženým krásenským cínařem, který získal mistrovské právo v roce 1698, byl Johann Benedikt Miesner. Na zakázku tepelského opata Reimunda Wilferta II. (1678-1724) zhotovil pro klášterní kostel bohatě zdobený votivní velikonoční svícen - paškál. Rovněž rytá talířovitá mísa s Janem Evangelistou a vrcením 1711 poctází z jeho dílny.

Další krásenský cínař Adam Rickh značí své výrobky již značkou městskou, mistrovskou a kvality cínu. Cechovní válcová holba ševců z nedalekého Bečova je datována rokem 1728. Dochované cechovní předpisy pro krásenský cech cínařů jsou až z 8. ledna 1732. Od tohoto roku je vedena kniha tovaryšů. Cínařský cech, k němuž patřili mistři z Bečova, Mnichova a Čisté, připomíná i cechovní typář.

Cínové nádobí a náčiní z dílen krásenských mistrů, uložené ve sbírkách četných muzeí, podává přehled o různosti sortimentu výroby na sklonku

18. a v 19.století, jak tvarovou rozmanitostí, tak způsobem zdobení. Typické jsou holby válcového nebo hruškovitého tvaru s oblými prstenci kolem patek a zdobené rytím. Oválné mísy mají laločnatě vytažené okraje se zesílenou obrubou a talíře reliéfně paprskovitě členěné okraje s profilovanou obrubou.

Ve velkém se vyráběly oltářní svícny, křucifixy, nástěnné s reliéfní nástěnnou deskou. Zboží, většinou neznačené, se vyváželo i do vzdálených míst tehdejší monarchie, stejně jako do Saska a Durynska.

Na počátku 19.století se klasicistní a empírové tvary krásenského cínu od hornoslavkovského neliší. Pravděpodobně i zde byla jistá specializace jednotlivých dílen na určité výrobky, která přetrvávala až do 20.století. Tak nacházíme cínaře, kteří se zabývali pouze výrobou talířů a mís, konvic, krepnek a svícenů. Zhotovovali i oba druhy nádob typických pro Cheb - kónické holby Pitsche (Pesche) a hruškovité konvice s držadlem a trubkovitou výlevkou Lirl-Krug. Po celé 19. století pracují tito cínaři podle starých tradic. Tato produkce dobré řemeslné a umělecké úrovně byla podmíněna těžbou cínu v nejbližším okolí. Proto byla výroba nádobí a náčiní levnější a úpadek řemesla v 19.století nebyl tak citelný jako v jiných městech. Cínařské řemeslo přecházelo z pokolení na pokolení a udrželo se až do 20.století. Nejvýznamnějšími cínařskými rodinami v Krásné

ERHARD OTT,
POSLEDNÍ CÍNAŘ
SLAVKOVSKÉHO LESA
(foto nahore).

V DÍLNĚ ERHARDA
OTTA (snímek vedle).

CÍNOVÝ ODLITEK ZE
STARÉ FORMY (foto
nahoré).

V DÍLNĚ ERHARDA
OTTA (foto vpra-
vo dole).

byli Götzlové, Lochnerové a Flothové. Tvary jejich konvíček, konvic a terin byly kopírovány manufakturami na porcelán a porcelán.

Na počátku 20.století Josef Floth vybavuje lázeňské penziony a hotely v Karlových Varech a Mariánských Lázních stolním náčiním. Ještě ve 20.letech prezentují krásnější cínaři své výrobky na výstavách pořádaných Chebskou živnostenskou komorou v Karlových Varech. Nabízejí široký sortiment od devocionálií (Wilhelm Götzl) po dózy, lžice a příbory, závěsné lampy, hračky všeho druhu, signální píšťaly, cínová víčka na sklenice, až po výrobky podle vzoru, vyráběné rychle a levně v dílnách Ignaze a Franze Josefa Lochnera.

Jejich současník Josef Ott opravuje a restauruje oltářní svícny, křtitelnice a lampy věčného světla v mnoha kostelích západních Čech a pro chybějící části zhotovuje četné formy. Repliky ze starých forem 18.století a jeho cín prodávají karlovarští starožitníci Franz Flescher a Fridrich Kohn.

V dílnách těchto mistrů se uzavírá jedna z kapitol krásenského cínařství.

V posledních letech pokračuje v tradici krásenských cínařů Erhard Ott (nar.1930), který převzal vybavení dílny po svých předcích. Ti nejstarší z nich pocházeli od Norimberka. Již od 16.století jsou doloženi jako horníci a cínaři. Erhard Ott, poslední cínař Slavkovského lesa, má celou řadu zajímavých dokladů o cínařské práci svého dědečka Josefa Otta (výuční listy, potvrzení o zakázkách prací pro kostely aj.). Ott za svého mládí ještě poznal četné významné osobnosti regionální vlastivědy a umění

(Enzmann, Hann, Russ aj.). Pro tavení cínu Ott dosud užívá tavicí pítu, jež pochází z dílny cínařské rodiny Flothů. Ottevy práce dnes ožívají vzpomínku na jedno z nejvýznamnějších starých řemesel Slavkovského lesa.

Ukázky krásenských cínařských prací z průběhu téměř tří staletí budou letos poprvé vystaveny v expozici "Cín z dílen krásenských mistrů" v sokolovském muzeu. Ojedinelá výstava potrvá od září 1988 do února 1989. Poté bude instalována v Chebském muzeu.

záchrana jarního tahu ropuchy obecné

text **KAREL JANOUŠEK**
ING. ZDENĚK SMUTNÝ
foto **STANISLAV WIESER**

V jarním období letošního roku uskutečnili členové herpetologické sekce při ZO ČSOP Karlovy Vary zajímavou akci na záchranu jarního tahu ropuchy obecné (*Bufo bufo*) v katastrálním území Krásný Jez na území Slavkovského lesa.

Vzhledem k tomu, že zde v jarních měsících zhruba v kilometrovém úseku pravidelně hynuly pod koly aut stovky žab, stáli členové herpetologické sekce před nelehkým úkolem, jak tomuto smutnému údělu žab zabránit. V zahraničí řeší dnes již běžně tuto situaci natažením igelitové fólie podél silnice, která pak brání žábám vstupu na komunikaci a navede je k silničnímu propustu pod vozovkou, které jsou pro tento účel záměrně vybudovány. My jsme se snažili červenou fólií z PVC, která se používá při signalizaci kabelů ve výkopech, použít i pro náš účel. Její nesporná výhoda proti igelitu spočívá v její trvanlivosti - tudíž se dá použít několikrát násobně.

6. dubna 1988 byl zjištěn začátek tahu a v době od 16.00-21.00 hodin spojilo své úsilí 18 členů z řad ZO ČSOP, ZO ČSCH 8.11-Teraristé, SOP Karlovy Vary a CHKO Slavkovský les, kterým se podařilo napnout tisíc

metrů fólie. Podél ní pak zakopali třicet sběrných nádob, upravili stávající silniční propustě pro snadší přístup žab a nakonec na silnici umístili dopravní značení (viz fotografie nahoře).

Každodenně jsme lokalitu navštěvovali, nejčastěji od třetí hodiny do šesté hodiny ránní, kdy již byla jistota, že tah ustal a nehrozí nebezpečí, že se žáby v nádobách vysuší.

Díky sběrným nádobám se nám podařilo udělat si představu o počtu migrujících exemplářů z této strany. Bylo jich více než 500 kusů, ale řada jich též prošla silničními propustmi. Účinnost fólie byla 100%, neboť za celou

dobu tahu nebyl nalezen ani jeden exemplář přejetý automobilem. Tato záchranná akce byla úspěšná i z hlediska průzkumu herpetofauny oné části Slavkovského lesa, neboť zde bylo nalezeno několik druhů v této lokalitě dosud neuváděných.

Bez zajímavosti nejsou ani nálezy některých savců a také brouků z čeledi Carabidae. Během akce pořídil ing. Stanislav Wieser fotodokumentaci, která byla zpracována do diafonu, který bude dále používán při přednáškách ve školách, PO SSM a dalších organizacích ČSOP jako metodické vodítko pro obdobné akce.

Rádi bychom touto cestou poděkovali OV ČSOP a ZO ČSOP Karlovy Vary, kteří poskytli nejen finanční částku 5 000 Kčs, ale zároveň se celé akce i aktivně zúčastnili.

Zajímavá byla i reakce veřejnosti, která se o celé dění živě zajímala, neboť byla informována prostřednictvím denního tisku. Nezvyklé dopravní značení v podobě siluety žáby ve výstražném trojúhelníku působilo propagaci mezi účastníky silničního provozu, kteří nejen při průjezdu snižovali rychlost, ale zároveň i celou akci se zájmem sledovali.

Výsledky záchrany jarního tahu ropuchy obecné nás zavazují do příštích let, kdy se o podobné akce zcela jistě pokusíme znovu.

NATAŽENÍ FÓLIE U KRÁSNÉHO JEZU (nahore).
CELKOVÁ SITUACE V MÍSTĚ MASOVÉHO TAHU
ŽAB (fotografie dole).

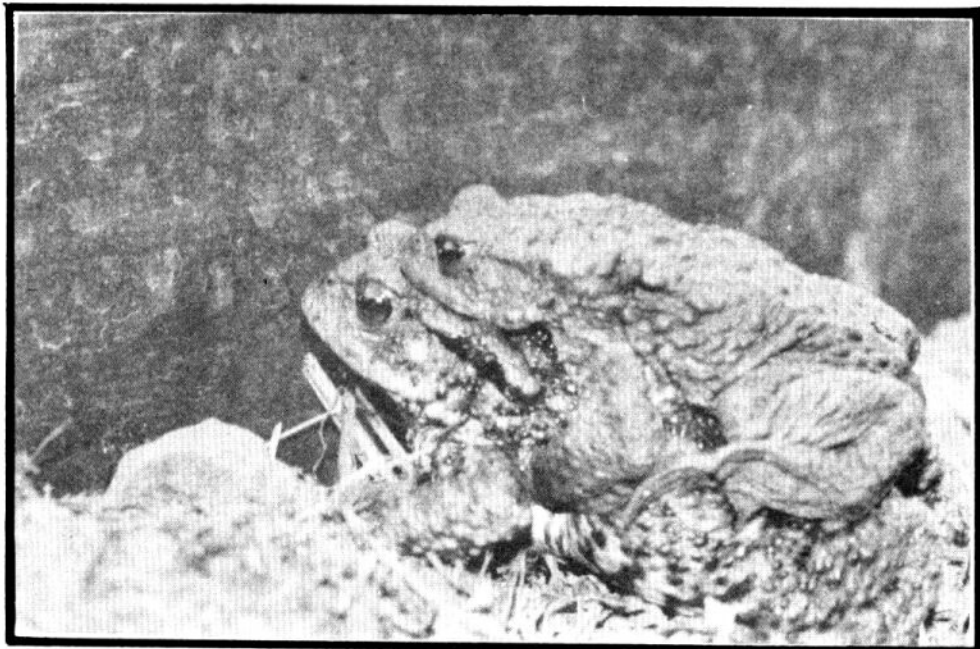

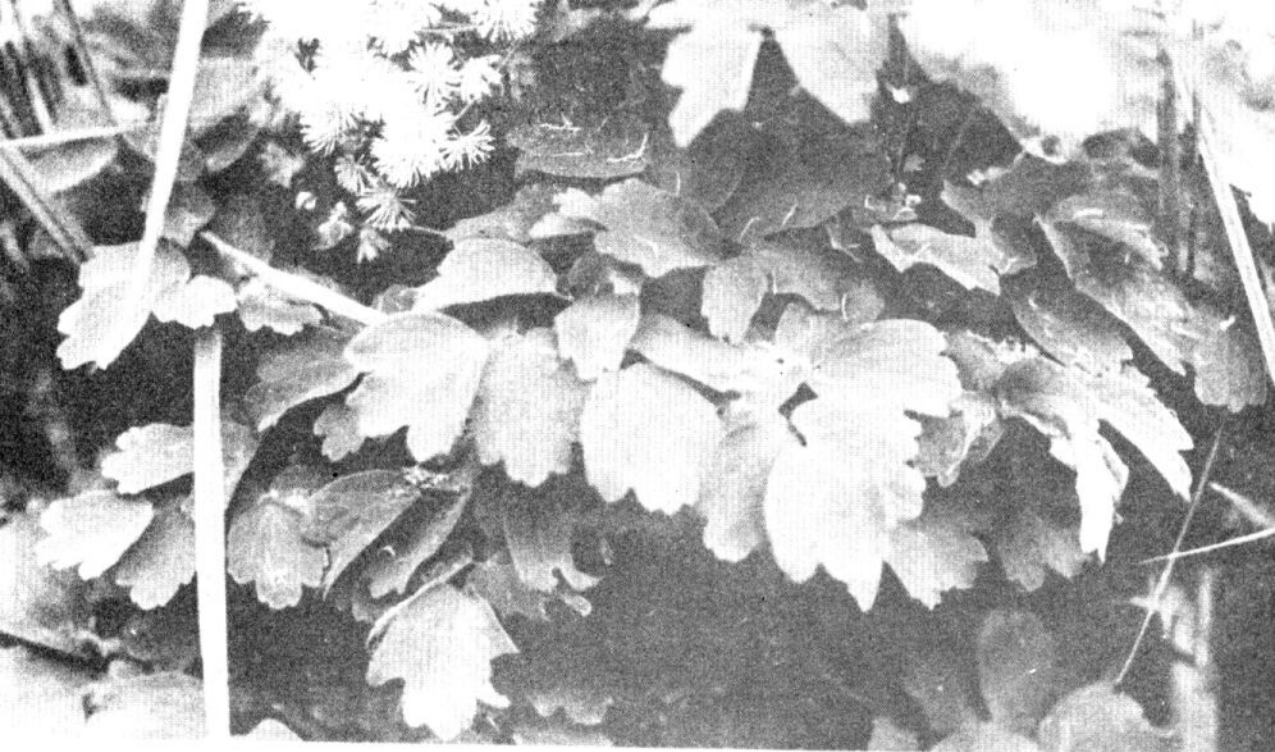

ZÁCHRANA JARNÍHO TAHU ROPUCHY OBECNÉ

Napínání fóliové zábrany u Krásného Jezu (fotografie nahoře). Přejetá ropucha - stav před zahájením záchranné akce (foto vlevo). Ropuchy se již páří u fólie (fotografie dole).

ŽLUŤUCHA ORLÍČKOLISTÁ

ZAJÍMAVÝ DRUH SLAVKOVSKÉHO LESA

THALICTRUM AQUILEGIFOLIUM L.
slov. ŽLTUŠKA ORLÍČKOLISTÁ

Vytrvalá, až přes metr vysoká rostlina s přímými, v květenství větvenými lodyhami. Listy jsou dvakrát až třikrát trojčetně složené nebo zpeřené, s obvejčitými, hluboce zoubkovanými lístky. Listy se podobají listům orlíčku (Aquilegia).

Květy se zelenavě bělavým a brzy opadavým květenstvím tvoří bohatá vrcholičnatá květenství. Nápadné jsou dlouhé, fialové a kyjovité ztlustlé nitky tyčinek ve květech. Jsou o mnoho delší než pestíky; svazky tyčinek zůstávají i po opadání květů. Plody jsou níci, hnědé a trojboce křídlaté nažky.

Žluťucha orlíčkolistá kvete od května do července a roste ve vlhkých lesích, křovinatých porostech od pahorkatin do hor. Je rozšířena skoro v celé Evropě: od pohoří Balkánu, Itálie a Španělska až na sever do jižního Švédska; na východ zasahuje do horního Povolží. V oblasti Slavkovského lesa patří mezi rostliny vzácnější.

Žluťucha orlíčkolistá patří k evropským fytogeografickým prvkům (bývá též označována jako euroasijský prvek), s výraznější vazbou na suboceánské podnebí. Podmínkou jejího

výskytu jsou asi náročnější požadavky na půdní poměry, zejména vlhkost, půdní reakce a živiny. Patří mezi pryskyřníkovité (Ranunculaceae).

Je to rostlina jedovatá - zejména její kořeny; otrávil se jimi již divoká prasata, která kořeny vyrývají a požírají.

(Text podle: Evropská flóra-Jan Tříška, Berevný atlas rostlin-Dušan Randuška, fotografie Harváněk).

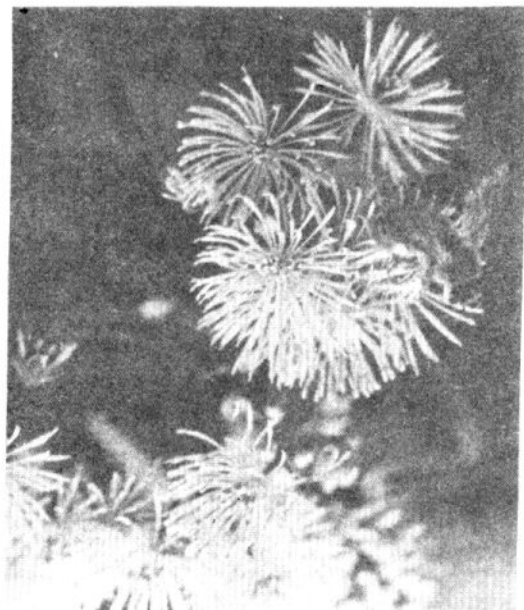

FOTO SVATOPLUK

etologie živočichů

RNDr. JAROSLAV BOČEK

CHOVÁNÍ SOUVISEJÍCÍ S ROZMNOŽOVÁNÍM ..... část I.

Snad nejsložitější formy instinktivního chování živočichů souvisejí s rozmnožováním. Složitě, dlouhým vývojem pozmeněné projevy nemají velmi často s rozmnožováním zdánlivě nic společného. Přesto mají svůj původ v jedné z nejzákladnějších vlastností živé hmoty - schopnosti reprodukovat se a tím

zachovat populaci i celý biologický druh.

Podle časové návaznosti forem sexuálního chování rozlišujeme tři systémy projevů, přičemž všechny jsou řízeny nervovou soustavou, rozhodujícím způsobem ovlivňovanou činností žláz s vnitřní sekrecí, zejména žláz pohlavních a jejich hormonů.

1. SYSTÉM R I V A L S K Ý

směřuje ke zvětšení vzdálenosti mezi jedinci téhož druhu a pohlaví. Toto zvětšování vzdáleností se většinou projevuje u samců a výsledkem bývá u většiny živočichů vytvoření *teritorií*. Vytvořené teritorium jedinec obhazuje a jeho hranice označuje chemicky (močení psů na patníky), akusticky (kos nebo hrdlička nezpívají aby "zvali ku lásce", nebo "slavili příchod jara" - zpěvem však varují ostatní kosy nebo hrdličky před návštěvou již obsazeného teritoria), opticky (medvědi leoupou kůru stromů na hranicích svého teritoria).

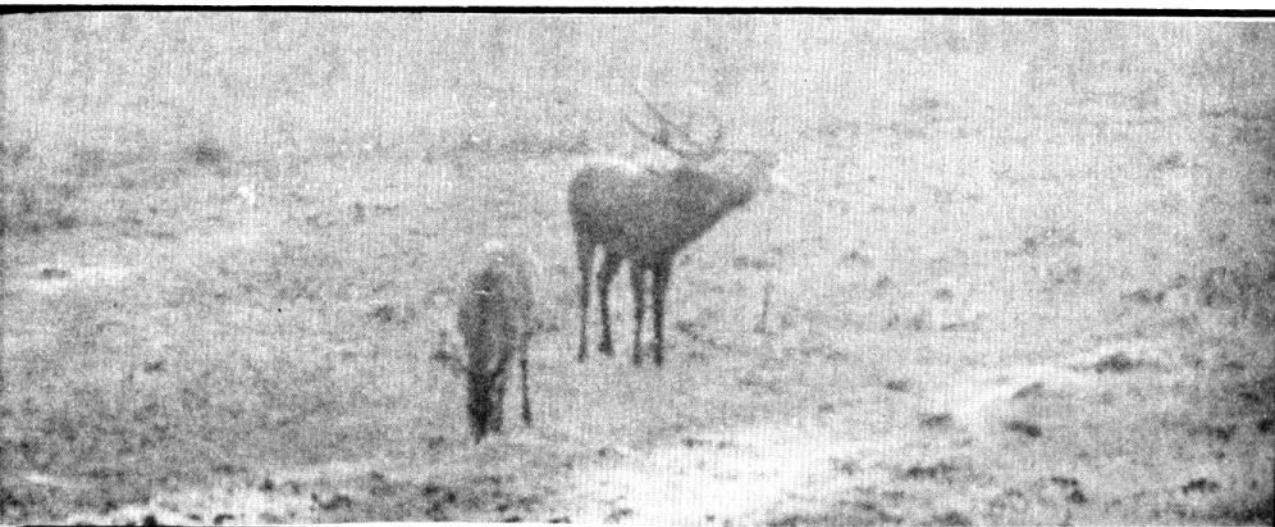

Pochopitelně, ne všechna zvířata žijí v párech - mnoho primátů, kopytníků i ptáků žije i v době rozmnožování v tlupách, stádech a hejnech. Ti pak mají teritoria společná pro celé skupiny a obhajují je kolektivně (paviáni, turovití, volavky, rackové atd.).

Rivalský systém se projevuje prvotně bojem o sexuálního partnera (většinou bojem samců o samice). Vlastnímu boji předchází zastrašování soka demonstrací síly, velikosti, barevnosti nebo pěveckého umění (jezení chlupů, ukazování barevných částí těla, cenění zubů, řev nebo zpěv). Často je zastrašování zároveň výzvou pro sexuálního partnera (samici). Zastrašování přerůstá v ryze bojové chování, jehož vrcholem je zápas dvou jedinců (kurovití, jespáci, jelenovití, turovití, zmiže atd.), pronásledování poraženého a často i závěrečná demonstrace síly vítěze, tzv. "triumfální ceremoniál" (vrubozobí, primáti). Zajímavé je, že při vytvoření teritorií je intenzita bojového chování i zastrašování nejvyšší uvnitř hájeného území a směrem k jeho hranicím klesá. Za hranicemi teritoria zvíře většinou tuto agresivitu neprojevuje. Odpovědí poraženého jedince může být útek, nebo projevy podřízenosti, jak je známe u psů (poražený pes nastavuje vítězi nekryté břicho nebo mu olizuje spodní čelist). Vítěz nikdy projevy podřízenosti nevyužije k pokračování v útoku a bojové projevy ukončí. Rivalské chování totiž nesměruje ke zranění nebo dokonce k zabíjení protivníka. Pro boje jsou zvířata dobře vybavena (např. čelní kosti beranů jsou ztluštělé, nebo

je boj pouze naznačován (jeleni se zřídka kdy probodnou a šelmy se jen málokdy zraní zuby). Jedná se o rituální záci rivalského chování, kdy se měření sil omezuje na složitý komplex pohybů, více či méně připomínajících vlastní boj. Laikovi tyto ritualizované zápasy mohou připomínat více než boj, tanec nebo hru (chování zmijí, žiraf nebo mnohých ryb atd.). Rivalské chování tedy nevede k likvidaci slabších jedinců, ale k výběru nejlepších jedinců pro rozmnožovací proces a tím k zajištění kvalitního potomstva a zdravého vývoje populace. Vytvoření je nutné nejen k oddělení rivalských jedinců, ale i k rovnoměrnému rozptýlení populace po biotopu a tím k dokonalějšímu využití potravní nabídky na určitém území. Hájená teritoria jsou pak klidným útočištěm pro život páru a výchovu potomstva. Samec tedy nevybojoval teritorium pro sebe, ale "pro svojí rodinu". Některá zvířata vytvářejí odlišná teritoria letní a zimní (vlci, vrány apod), tažní ptáci a savci mají svoje teritoria i v přechodných zimovištích.

Hustota populace je limitována právě velikostí teritorií - ať rozmnožovacích, tak potravních (která jsou často totožná), což platí zejména u masožravců (predátorů). Velikost teritorií může kolísat pouze v určitých mezích daných potravní nabídkou (bohatostí) lokality. Minima velikostí teritorií jsou pevná a nepřekročitelná. Rovněž z tohoto pohledu neobstojí tvrzení některých myslivců o přemnožení dravců a šelem, sloužící jako záminka k jejich pronásledování.

konvalinka vonná

ZAJÍMAVÝ DRUH SLAVKOVSKÉHO LESA

KONVALINKA VONNÁ (slov.KONVALINKA VOŇAVÁ) - CONVALLARIA MAJALIS L. - jedovatá

Vytrvalá, až 30 cm vysoká rostlina s článkovaným a plazivým oddenkem, z něhož každý rok vyrůstají dva až tři řapíkaté, elipčité kopinaté listy. Po jejich straně vyrůstá z paždí pochvovité šupiny květonosný stvol, kratší než listy.

Krásně vonné květy mají srostlé, bílé či nažloutlé zvonečkovité okvěti; květy jsou nící, krátce stopkaté a tvoří jednostranný hrozen. Plody jsou červené bobule s několika kulatými semeny.

Konvalinka vonná kvete od května do června a roste obvykle v celých porostech ve stinných, listnatých hájích, na pasekách i na horských loukách. Mnohdy nacházíme celé porosty, ale nekvetoucí.

Konvalinka obsahuje jedovaté glykosidy konvallatoxin, konvallosid, konvallataxon, dále saponin konvallarin, alkaloid majalin, kyseliny, silice a jehlice uhličitane vápenatého. Bylo prokázáno, že existuje výrazná shoda v mechanismu účinků mezi glykosidy konvalinky a osvědčeným srdečním

lékem strofantinem a digitalisem. Účinné látky konvalinky upravují srdeční činnost. Užívá se jich jako náhrady náprstníku. Kumulace účinných látek je malá. Nejúčinnější jsou čerstvé květy, pak čerstvé listy a nejméně účinné jsou oddenky. Jedovaté látky přecházejí i do vody ve váze s natrhanou kyticí konvalinek! Obsahové látky tedy působí na srdce.

Pro výrobu léků se sbírá konvalinková nať, oddenky a hlavně květy. V lidovém lékařství se konvalinka používala až do 16. století při srdečních chorobách, mrtvici a padoucnicí. Květy bohaté na saponiny se také sušily, drtily a přidávaly do šňupavých tabáků. Z konvalinkových květů se získává cenná silice pro voňavkářský průmysl.

Dnes se droga používá jen na lékařský předpis a pod lékařským dozorem. Prakticky se používá jen k přípravě galenických extraktů nebo k izolaci účinných glykosidů. Tyto přípravky se podávají při srdečních chorobách a zvýšení srdeční výkonnosti. (Jan Tríska/Jaroslav Korbelař/foto Har./

ZA HEINRICHEM ZIMMERMANNEM

PhDr. Stanislav Burachovič

Dne 19. září 1987 zemřel v Lokti profesor Heinrich Zimmermann, bývalý loketský archivář, vlastivědný pracovník a vynikající znalec památek v regionu západočeských lázní.

Narodil se 27. února 1903 v obci Schwarza v Duryňsku. Již jako pětiletý chlapec přišel s rodinou roku 1908 do Lokte, kde setrval nepřetržitě až do své smrti. Jeho předkové pocházeli z Kfela u Horního Slavkova, kde jsou doloženi již v 16. století. Zimmermannův otec byl znamenitým odborníkem v porcelánské výrobě a prošel četnými továrnami. Po něm zdědil jeho syn bytostný zájem o porcelán a bohaté znalosti v oboru dějin a technologie porcelánu. V Lokti Zimmermann absolvoval reálku. Poté studoval v Praze matematiku na německé univerzitě a na vysokém učení technickém. V letech 1933 - 1945 působil jako učitel matematiky na středních školách v Lokti, Karlových Varech a v Chebu. V období let 1930 - 1932 pracoval jako volontér v loketském archivu a muzeu, přičemž byl ještě zaměstnán v městské důchodové pokladně. V archivu a muzeu pak pracoval i v letech 1940 - 1941. Nebyl značně muzejní a archivářské praxe a bylo jeho zásluhou, že se loketské muzeum stalo jedním z nej-

atraktivnějších v severozápadních Čechách. Byl v úzkém osobním kontaktu s četnými vědci své doby, z nichž budíž připomenuti dr. Anton Gnirs a profesor Frenz Wilhelm, průkopník učení o smírčích křížích. Mladý Zimmermann dělal Gnirsovi odborného asistenta při zpracovávání topografie památek Tepelska a Mariánskolázeňska. Rozsáhlá byla profesorova spolupráce i s dalšími zajímavými osobnostmi archeologie, historie a uměnovědy (dr. V. Karell, dr. K. Ludwig, dr. K. Siegl, dr. J. Knett, dr. H. Sturm aj.). Významný byl Zimmermannův podíl na archeologickém výzkumu hradiště Starý Locket u Tašovic roku 1940.

Od roku 1945 se jako archivář plně věnoval svému dominantnímu zájmu o historii. Jeho péčí byly v loketském okresním archivu po válce soustředěny četné cenné archivní fondy zejména z oblasti Slavkovského lesa. Svozy archiválií Loketska byly završeny převzetím městského archivu Horního Slavkova, který profesor Zimmermann vzorně zpracoval do obdivuhodného inventáře. V letech 1955 - 1956 byly velkou profesorskou akcí svozy farních archivů Sokolovska a Kraslicka. Zásluhou profesora Zimmermanna byla v sokolovském okresním archivu shromážděna velká re-

gionální knihovna. Její součástí je i sbírka novin a hudebnin. Zimmermannův osobní badatelský zájem patřil hlavně dějinám řemesel a průmyslu regionu. Dokonale znal historii porcelánového průmyslu v našem kraji, do neuvěřitelně podrobných detailů měl zmapována některá stará řemesla a cechovní výrobu, hornictví a horní zákonodárství v oblasti Slavkovského lesa. Perfektně znal dějiny Loketská a jeho regionální literaturu, kterou zpracoval do regionální bibliografie. Připomeneme také, že Heinrich Zimmermann byl výtečným znalcem problematiky kamenných křížů jak v regionu západních Čech, tak i v kontextu celoevropském. V předválečném období publikoval Zimmermann několik statí k umělecko-historickým památkám Lokte a životopis dr. Gnirse, v nedávné minulosti otiskl precizní rozbor slavkovských horních řádů ve Studiích z dějin hornictví Národního technického muzea v Praze. Pro náš bulletin Arnika zpracoval dva závažné příspěvky k památkám Horního Slavkova. Bohužel převážná část odborných prací profesora Zimmermanna zůstala v rukopisech. Až do posledních dnů svého života jezdil pan profesor do okresního archivu v Jindřichovicích a pomáhal zpracovávat jeho fondy. Řadu let také spolupracoval s Karlovarským muzeem, jemuž např. poskytl cennou fotodokumentaci předválečných muzejních expozic v regionu a sbírku vlastivědných periodik.

Měl jsem to štěstí se s panem profesorem osobně seznámit a navázat s ním velmi přátelský kontakt. Naším posledním společným badatelským počinem byly konzultace a studium pozdněgotického sloupu v Horním Slavkově, mylně dosud považovaného za boží muka. Veliká odborná erudice Zimmermannova se potvrdila konečným určením sloupu jakožto zádušní svítilny.

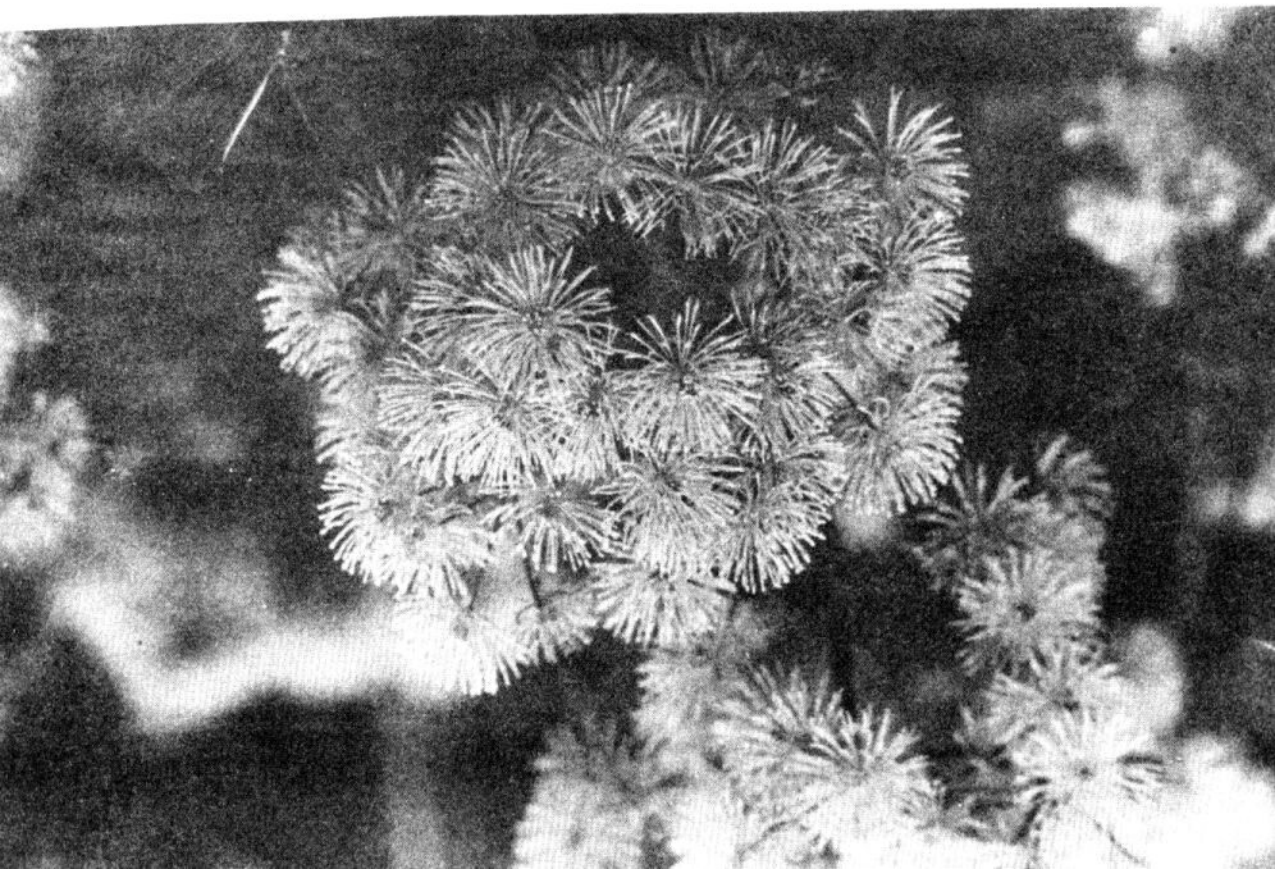
Kdykoliv si v budoucnosti vybavím slavkovskou zádušní svítilnu, bude spjata se vzpomínkou na pana profesora. V její lucerně budu obrazně zažehávat světlo pro Heinricha Zimmermanna, jenž byl nám mladším studnicí poučení, rádcem, příkladem a trvalou inspirací k hlubšímu poznání domova. Památka a odkaz takovýchto vzácných lidí nebudou nikdy zapomenuty!

Děkujeme Vám, pane profesore.

Prameny a literatura:

- 1) Bělohávek, M.: 65 let Jindřicha Zimmermanna. In: Minulostí Západočeského kraje, Plzeň, ZN1968, str. 356.
- 2) Vlasák, V.: Za Jindřichem a Hermínou Zimmermannovými. In: Minulostí Západočeského kraje, Plzeň, ZN 1980, str. 281 - 282.
- 3) Osobní vzpomínky H. Zimmermanna.

Žlutucha orlíčkolistá - k článku na straně 334

návštěvou u kolegů...

Zámek v Benešově nad Ploučnicí

Lidová architektura v obci Srdoč

byla zřízena v roce 1976 výnosem ministerstva kultury ČSR č. j. 6.883/76-VI/2. Leží v severozápadních Čechách na ploše 1071 km² a je součástí krušnohorské soustavy. Vedle Doupovských hor je to naše druhé sopečné pohoří. Svou velikostí se tato CHKO řadí na třetí místo mezi velkoplošnými chráněnými územími v ČSR. Je protáhlého tvaru od jihozápadu k severovýchodu, cca 70 km dlouhá a místy až 26 km široká. Nejvyšším bodem je vrchol Milešovky (837 m n. m.). Nejnižším místem je tok Labe (v Děčíně jen 122 m n. m.), protékající místy kaňonovitým údolím napříč Českým středohořím mezi Litoměřicemi a Děčínem.

Morfologie této CHKO není jednotná. Zatímco jihozápadní část (Lounské středohoří) je tvořena roztroušenými kuželovitými vrchy, výrazně čnějícími nad jinak plochý terén, střední část (Milešovské středohoří) má charakter souvislého pohoří z nahlučených vrchů, vysokých i přes 800 m n. m. Severovýchodní část (Verneřické středohoří) je charakteristická rozsáhlými náhorními plošinami z masivních neovulkanických příkrovů.

Geologicky je České středohoří složeno

z křídových usazených hornin — slínovců, slinitých a vápnitých pískovců. Vulkanickou činností ve třetihorách došlo k vytvoření pohoří, jehož povrch byl modelován následnou erozní činností. Tvrdé čediče a znělce byly postupně vypreparovány z měkkých křídových hornin v podobě kuželovitých vrchů, jejichž dolní části jsou obvykle pokryty sutí. V centrální a severovýchodní části vznikly zarovnané plošiny. Hlavní řeky — Labe, Ploučnice a Bilina — daly vznik hlubokým údolím, menší říčky i potoky vymyly mělká údolíčka a kotliny. V Bobří soutěsce a u Vrkoče jsou menší vodopády. Zajímavými geologickými jevy, které souvisejí s eruptivní činností, jsou termální prameny u Brné nebo výskyt aragonitu v dutinách čedičového Čičova. K dalším zajímavostem patří i mikroexhalace teplého a vlhkého vzduchu na Borči (ventaroly) nebo ledové jámy s chladným vzduchem v sutích na Plešivci.

Mineralogicky jsou velmi zajímavé pyropové štěrky např. u Třebívlic a Třebonic, kde se nacházejí české granáty a další drahokamy.

Ani klima Českého středohoří není jednotné. Jihozápadní část je v dešřovém stínu

Krušných hor, a proto patří k nejsušším a nejteplejším místům v Čechách. Vyšší polohy Milešovského a Verneřického středohoří mají naopak vlhčí a chladnější podhorské podnebí. Pro vegetaci má velký význam teplé extrémní mikroklima na jižních svazích se záhřevným vulkanickým podkladem.

Pro Lounské středohoří jsou typické tzv. xerothermní trávníky — „stepi“, pro Milešovské středohoří převážně šipákové doubravy a teplomilné háje. Vyšší polohy, pokud nebyly přeměněny v kulturní smrčiny, jsou porostlé bučinami. V současné době pokrývají lesy pouze 28 % celkové plochy CHKO, zemědělská půda, většinou orná, zaujímá více než 60 %. Přesto je České středohoří přírodovědně nesmírně zajímavou oblastí, hojně vyhledávanou vědci v minulosti i dnes.

Největšího rozvoje v CHKO dosáhla květena „stepí“ na vyvěřelých horninách a květena „bí-lých strání“ na slínovci. Typickými druhy „stepí“ jsou např. ovsíř Besserův, vlnice chlupatá, divizna brunátná, hlaváček jarní, koniklec český, koniklec otevřený, řada kozinců, četné druhy kavylů a dalších xerothermních travin. Pro „bílé stráně“ je typická pčhava vápnomilná a celá řada druhů čeledi vstavačovitých (např. vstavač nachový, pětprstka žežulník, bradáček vejčitý, vemeník dvoulistý, tořič hmyzonošný, vstavač vojenský, kruštík tma-vočervený). Vstavače se spolu s dalšími teplomilnými i podhorskými druhy rostlin vyskytují v podivné směsici na kulturních orchideových loukách, jejichž existence je vázána na pravidelné sečení.

Pro šipákové doubravy je typickou rostlinou třemdava bílá a chrpa Triumfetta, pro bučiny na Verneřicku hrachor horský, lilie zlatohlávek, hlístník hnízdák. V okolí Verneřic se

podél potoků vyskytuje bledule jarní a aron plamatý. V SPR Boreč je na sutích mikroklimaticky podmíněn výskyt játrovky Targionia hypophylla, považované za třetihorní relikv.

Ze zoologického hlediska je České středohoří významné řadou teplomilných stepních druhů hmyzu a měkkýšů. Teplomilné rostlinné formace lesostepí hostí řadu význačných druhů obratlovců.

České středohoří, především jeho jihozápadní část, patří k nejstarším zemědělským oblastem našeho státu. Je trvale osídleno již od starší doby kamenné. Historické památky a lidová architektura dotvářejí ráz této zajímavé oblasti. Trvalým problémem při zajišťování její ochrany je však velké množství těžebních zásahů, poznamenávajících její území.

SPR Bílé stráně
CHPV Bobří soutěska
SPR Borečský vrch
SPR Březina
CHN Březinské tisy
SPR Čičov
CHPV Dubí hora
SPR Farská louka
SPR Francká hora
SPR Holý vrch
SPR Hradišťanská louka
SPR Hradiště
SPR Janský vrch
CHPV Kamenná slunce
SPR Košťálov
CHPV Kozí vrch
CHPV Kuzov
SPR Lipská hora
SPR Lovoš
SPR Milá
SPR Milešovka
SPR Oblik
CHPV Panenská skála
CHPV Panská skála
CHPV Plešivec
CHN Radobyl
CHPV Radobyl
SPR Raná

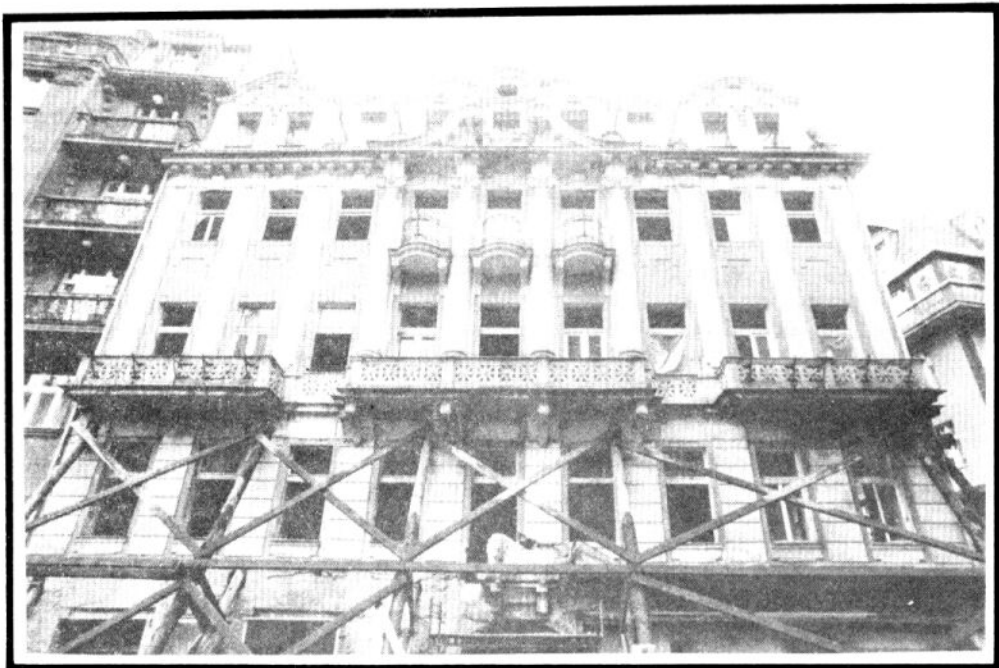
SPR Sedlo
SPR Sluneční stráně
SPR Stříbrný roh
SPR Štěpánovská hora
SPR Tobiášův vrch
CHPV Vrkoč

NS Lovoš
NS Boreč

Panorama Milešovského středohoří — pohled z Lipské hory

Stanislav
Burachovič

jak se brání památky

Je mezi námi mnoho lidí, kterým není lhostejný osud památek na Karlovarsku. Jen málo je však těch, kteří se ve věci památek aktivně a nezištně angažují, čímž se často nezbytně dostávají do střetů jak s institucemi, tak i s jednotlivci. Jedním z těchto vášnivých nadšenců je karlovarský občan **V l a d i m í r D l e s k**.

Spisovatel a publicista Josef Velek napsal půvabnou knížku "Jak jsem bránil přírodu". Vladimír Dlesk by mohl sepsat své memoáry pod názvem "Jak jsem bránil památky".

Již přes deset let je dobrou duší všech opomíjených, přestavovaných či likvidovaných karlovarských památek, zejména architektonických. Před zničením nebo nevhodnými stavebními zásahy brání nejen celé domy, ale hlavně jejich vzácné výtvarné doplňky, z nichž jmenujme např. ozdobná kování, okenní a dveřní klíky, dveře, štuky, dlaždice, okenní výplně. Dlesk je všude tam, kde se bourá, nově staví či opravuje. Doslova zpod rukou stavbařů a řemeslníků zachraňuje pro budoucnost a klid své duše četné prvky uměleckého průmyslu. Jako soukromá i úřední osoba vede letitý nerovný boj proti necitlivým stavebním zásahům do jedinečné architektury lázeňského města. Je nasnadě, že svými občas nekompromisními ale i kompromisními požadavky si v řadách projektantů, stavbařů, investorů a stavebyvedoucích za léta vydobyl často nezáviděníhodnou "popularitu". Lze konstatovat, že dnes již má Vladimír

Dlesk i v těchto kruzích svou vážnost a uznání. Je akceptován jako partner, který má potřebné odborné znalosti a k jehož názoru je třeba přihlídnout.

Památkáři Karlových Varů vysoce oceňují občanskou iniciativu Vladimíra Dleska a jeho přátel při úsilí o záchranu domu Bílý lev, který je dosud bolavým místem památkové péče nejen Karlových Varů. Při nakonec neúspěšné anabázi kolem Bílého lva se plně projevila Dleskova společenská angažovanost - o problémech a nešvarech nejen mluví, nejen je kritizuje, ale zcela konkrétními činy se snaží je řešit. K jeho působení se hodí slova ruského básníka Petra Vjazemského z roku 1853: "Takových lidí je zapotřebí k tomu, aby na světě nic nepřišlo nazmar".

Neúnavný ochranář spolupracuje s Karlovarským muzeem a je členem okresního a městského aktivu památkové péče. V jejich rámci mohl svou památkářskou činnost v posledních letech rozvinout do náležitě šíře.

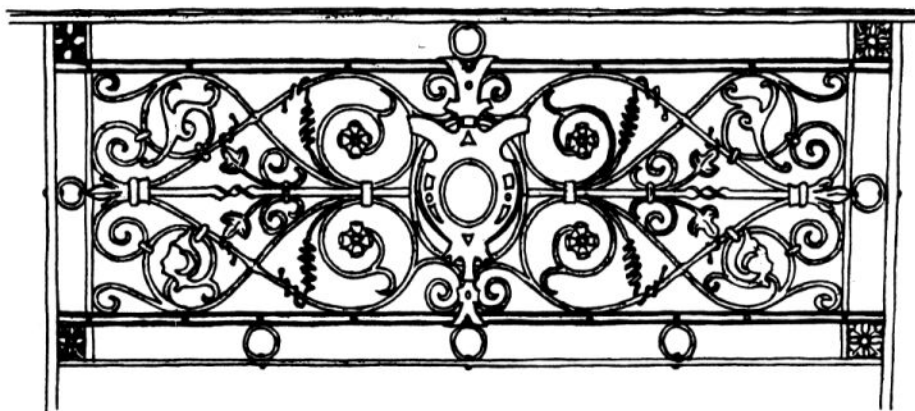
Do budoucnosti si lze přát, aby v Karlových Varech ubývalo akcí, při nichž by památkáři museli zvedat hlas a při nichž musí Vladimír Dlesk v hodině dvanácté "paběrkovat". Aby nalezal více pochopení pro své ochranářské požadavky, jež jsou v zájmu všech kultivovaných a své město milujících Karlovaráků. Smysl konání Vladimíra Dleska je prostý - záchrana kulturních hodnot, které jsou dnes mnohdy ještě

nedoceněné. Je však zřejmé, že si jich budoucností dokáže plně vážit.

Fotografie nad titulkem příspěvku:
Dům Bílý lev v Karlových Varech, dnes

již demolovaný. Příklad necitlivého přístupu k památkám vřidelního města. Fotografie na této stránce dole: Ukázka dokumentace Vladimíra Dleska - detail ornamentu zábradlí z Mickiewiczova mostu.

Mickiewiczův most - detail ornamentu zábradlí

Karlovy Vary - červen 1982

Kreslil: V. Dlesk

K BAREVNÉ FOTOGRAFII NA 4. STR. OBÁLKY

CHRÁNĚNÝ PŘÍRODNÍ VÝTVOR S I R Ň Á K je název výtvaru, vyhlášeného v roce 1985 a známého pod jménem Podhorní mofety. Geologický termín "mofetta" se píše se dvěma "t". Přidržíme se vžitě fonetické formy tohoto slova, jak se uvádí i ve slovníku cizích slov, a připomeneme si, že mofety jsou výrony studeného oxidu uhličitého. Jsou podmíněny chemismem hluboko uložených hornin a systémem tektonických zlomů v oblastech vulkanických vlivů. Zřídelní oblast západočeských lázní je územím, kde hlubinný oxid uhličitý sytí nejen minerální prameny, ale vychází na povrch i v nezavodněných nebo jen občas zavodňovaných mofetách. Výrony oxidu uhličitého nemusí souviset jen s vulkanismem - jiné však nebyly zatím v naší zájmové oblasti popsány.

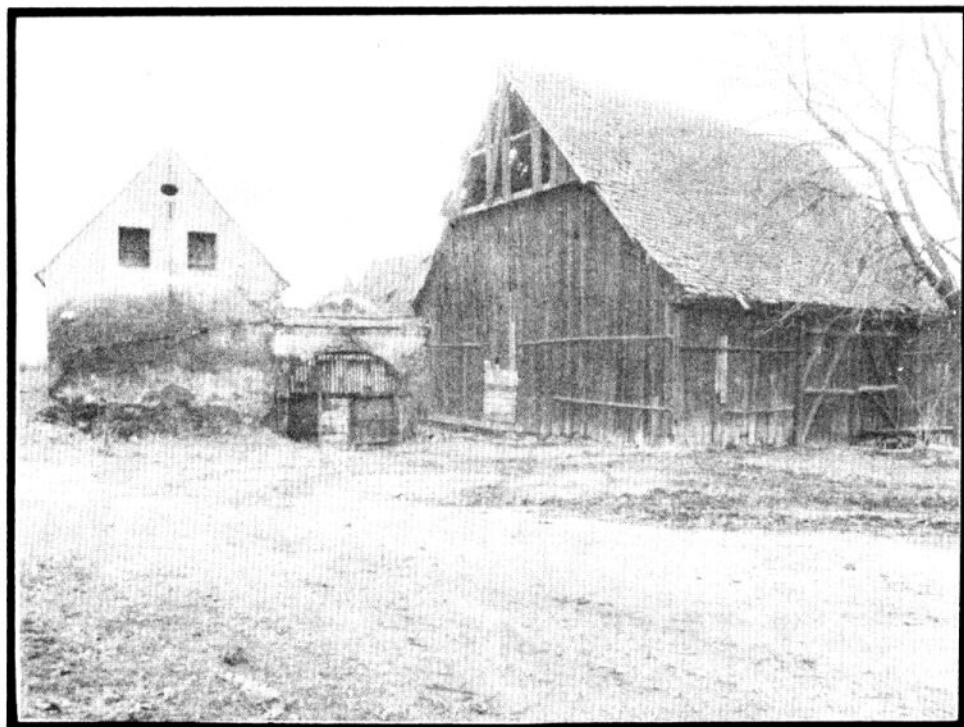
Na Sirňáku je ve vyvěrajících plynech i čichem znatelná příměs sirovodíku. Některé mofety jsou většinou suché, jiné většinou zaplavené povrchovou vodou. Při zaplavení vytváří unikající plyn kolem mofety zemní kráter. V centru plochy pojeté do CHPV o rozloze 3,16 ha je malé, podlouhlé mofetové jezírko. V okolí mofet jsou povlaky

usazených minerálních látek. V atmosféře nasycené převážně oxidem uhličitým, který se drží v prohlubních, nyní množství hmyzu, menších i větších živočichů. Nápadný je místy hromadný úhyn střevočků. Lokalita je zčásti v lese a není zpřístupněna žádnou cestou. Osobně se domnívám, že není žádoucí k ní přivádět turistický ruch.

K tomu si dovoluji připojit vzpomínku a poznatek ověřený za roky cest krajinami. Když jsem před čtvrt stoletím procházel prvně Tepelskou vrchovinou a Slavkovským lesem a snažil se získat vztah k této krajině, přišel jsem zcela náhodou k Podhorním mofetám. V zemi pokryté jehličím smrčiny byly malé, šedě povlakané krátery, z nichž vycházelo syčení. Vyvolalo to ve mně představu sopečné krajiny. Ve srovnání s vidinami vulkánů a fumarol byla tato skutečnost poněkud chudá. Neznamenal to neskromnost mého očekávání, ale tenkrát jsem prostě nebyl zřetelný s viděnou krajinou, ještě jsem ji nechápal v souvislostech a neobdivoval ve vyjímcečnostech. Tenkrát jsem ani nepořídil snímek místa. Teprve po letech jsem se tam vrátil, protože na onom místě cítím dech zcela osobitý pro zemi, k níž

patřím tím, že ona mě k sobě dlouho poutá. Pro vztahy zalíbení bývají první dojmy určující, ale pouto porozumění se vytváří dlouho.

Kolem Podhorních mofet neproudí po chodníku dav turistů. Vždyť tu nejsou k vidění tak efektní mofety jako na Soosu.

POŠTOVSKÉ LISTY Z JEDLOVÉHO MLÝNA

text
ZDENĚK HUML
foto
VÁCLAV VRBA

SNÍMEK NAHOŘE: CELKOVÝ POHLED
NA JEDLOVÝ MLÝN OD PŘÍSTUPOVÉ
CESTY. SNÍMEK Z ROKU 1972.

Začalo to tím, že jsem v roce 1972 obdržel zprávu, celkem neurčitou, že na jedné bližší neurčité samotě mlýna, na severním úpatí Slavkovského lesa, je vzácný a velice starý erbovní poštovní znak. Tak se také stalo a mlýn i se znakem byl - po víceméně romantickém hledání a neméně romantické cestě - nalezen u Jindřichova. Včetně jeho majitele pana Křížka. Jednalo se o Jedlový mlýn s číslem popisným 10.

První dojem při spatření objektu v nás vyvolal předtuchu skutečné starobylosti, která nějakým řízením osudu byla zachována pro dnešek. V této předtuše jsme se nezklamali. Jakoby se čas v těchto místech zastavil. Již vlastní stavební uspořádání jednotlivých objektů mlýna bylo velice zajímavé. Bylo zřejmé poplatné době, kdy byl mlýn postaven. Podle mlynáře pana Křížka to mělo být v roce 1338. Bohužel, doložit tento údaj nebylo čím. Skutečností bylo, že všechny objekty mlýna byly postaveny do podkopy - obdélníkového tvaru. Jednotlivé budovy na sebe navazovaly tak, aby bylo možné zajistit maximální bezpečnost obyvatel mlýna. Jediným vchodem a vjezdem současně byla mohutná vrata

SNÍMEK NAHOŘE: V POKOJI U MLYNÁŘE V JEDLOVÉM MLÝNĚ. V ČEPICI MLYNÁŘ V.KŘÍŽEK, VEDLE VL.PRUNER, SEDÍCÍ AUTOR PŘÍSPĚVKU. SNÍMEK DOLE: VCHOD DO MAŠTALÍ V JEDLOVÉM MLÝNĚ.

se zděnými pilíři a s vysokou nadzdivkou nad vraty. Při pohledu od vchodu do dvora byl po levé straně objekt stájí se dvěma vchody. Jeden pro koně, druhý pro skot. Oba vchody byly kamenné, po obou stranách s vytesanou jednoduchou ozdobou. Na překladech byly nad jednotlivými vchody vytesány hlavy koně a krávy. Nad stájemi byl pak rozměrný seník ve vícepodlažní půdě.

Po pravé straně dvora byl vlastní objekt mlýna. Bohužel již značně poškozený. Na něj navazovala obytná část mlýna, celkem zachovalá.

Neméně zajímavé bylo i řešení vlastního vchodu do obytné budovy mlýna. Opět kamenný vchod s překladem, na kterém bylo vytesáno "No.10". Boční kamenné stěny vchodu byly bez ozdob. Další zajímavostí bylo, že vchod byl společný jak pro obyvatele, tak i pro domácí zvířectvo. Kurníky, králíkářny, ale i stáje pro kozy bylo v rozšířené předsíni, která tomu byla stavebně přizpůsobena. Z této předsíně pak vedl vchod jednak do přízemního bytu mlynáře, jednak do půdních prostor s několika obytnými přístěnky. Poslední dveře z předsíně vedly do mlýnice. Navíc zde byl v nedávné době probourán otvor do provozovny malé vodní elektrárny, která byla ke mlýnu nově přistavěna.

Dvůr byl na opačné straně vchodu uzavřen objektem pekárny, která navazovala na jedné straně na objekt stájí a na druhé straně, přes úzký průchod, do zahrady.

NALEZENÍ POŠTOVNÍ ZNAK V JEDLOVÉM MLÝNE

Pekárna měla přední stranu do dvora dřevěnou, včetně schodů do poschodí a na pavlač. Pavlač i schody byly zastřešeny a tvořily jeden celek.

Konečně pak, po pravé straně vchodu do dvora, byla stará stodola, která byla v lepším stavu než mlýn. Ke konečnému popisu Jedlového mlýna nutno uvést, že podle pamětníků byla součástí mlýna ještě velká kolna na kočáry a destavníky. Tato kolna byla postavena k vnější straně objektu stájí. Po kolnách a kočárech však nikde ani stopy.

Nás však zajímal nejvíce poštovní znak. Ten byl umístěn nad vchodem do obytné části mlýna, přesně nad středem překladu dveří. Celý znak byl potažen měděnkou. Původní barvy znaku prosvítaly jen nepatrně. Znak sám o sobě tvořila dvouhlavá orlice se žezlem a mečem v pařátech. Nad hlavou měla Štěpánskou korunu, která vykazovala stopy červeného podkladu se zelenými páskami přes ni. Ozdobné stuhu u koruny byly původně červené se žlutými konci - střapci. Na čelence koruny byly podoby drahokamů červené barvy na modrém podkladu. V hořejší třetině znaku byla napříč širší stuha s vyrytým nápisem Císařský poštovní úřad (=Kaiserliches Postamt). Okraj znaku po celém obvodu tvořil barokní ornament - "akant". Také tento ornament měl po celém povrchu šedou vrstvu s poněkud prosvítající zelenou barvou. Znak byl vysoký 100 cm a široký 80 cm. Jeho umístění - vezdění - bylo zpevněno

dvěma masivními skobami šikmo zaraženými do zdiva. Celý znak vyvolával mohutný dojem a ve své době, zejména svými sytými barvami, musel vzbuzovat velký respekt. V tom je i pravděpodobné vysvětlení, jak se mohl takový znak dostat na objekt Jedlového mlýna. I když můžeme předpokládat, že v romantické době poštovních kurýrů a posílů, nebyl mlýn takovou samotou jako je nyní. Pro celkem malou vzdálenost do Chebu není pravděpodobné, že by mlýn byl poštovní stanicí pro dostavníkovou poštu nebo stanovenou přeprahovací stanicí. Důvod umístění znaku na mlýně byl tedy jiný. Nemáme o tom hovořit dokumenty, které se - nezávisle na sobě - zabývají posouzením stáří znaku i případným vysvětlením příčin jeho umístění nad vchodem obytné části mlýna. Dokumenty se neshodují v názoru na dobu vzniku znaku, ale vyjadřují společně, že se jedná o vzácnou a cennou památku.

První doklad je přípis prezidia ministerstva pošt a telegrafů v Praze, kterým se v roce 1926 vyjadřuje k nálezu starého poštovního znaku. Přípis je adresován ředitelství pošt a telegrafů v Praze. Píše se v něm:

"Dali jsme zjistit majetníky Jedlového mlýna u okresního soudu v Chebu. Do roku 1780 byl majitelem Mikuláš Pitzl, do roku 1809 Kašpar Muck, do roku 1840 Jan Jirí Muck, do roku 1860 Jan Ondřej Muck, do roku 1887 Jan Michal Muck, do roku 1892 Josef Káisl(?), do roku 1918 František a Barbara Kassec-

kertovi, dnes (tj. roku 1926) Ferdinand a Jiří Kasseckert. Ježto znak podle tvaru pochází z rozhraní 18. a 19. století, byl upevněn na mlýně buď za majetnictví Mikuláše a Rtzla nebo Kašpara Mucka. Podle našeho soudu byla v mlýně umístěna poštovní zastávka pro posla, jenž nemohl před uzavřením bran chebských dorazit do Chebu a zde přenocoval. Ježto opevnění chebské bylo zrušeno až r. 1808, je naše domněnka pravděpodobná. Mlýn byl asi najat poštímistrem Widmannem a aby byl v časech válečných chráněn před vojenskými реквизиčními, byl na něm upevněn zmíněný znak. Zapůjčenou fotografii, jejíž kopii jsme zařadili do sbírek poštovního muzea, vracíme s díkem majetníkovi mlýna panu Kasseckertovi, jemuž budtéž naše šetření sděleno."

Druhý doklad je od Okresního úřadu v Chebu z roku 1935 taktéž jako odpověď majiteli mlýna Ferdinandu Kasseckertovi. V něm se konstatuje:

"Na základě dobrozdání státního památkového úřadu pro Čechy v Praze ze dne 19.6.1935, č.j. 2245/35 se potvrzuje, že poštovní znak, umístěný na Vašem domě č.p.10 v Jindřichově jest cennou památkou ze 17. století. Doporučuje se proto, aby tento znak byl pečlivě zachován a pokud možno na dosavadním místě ponechán."

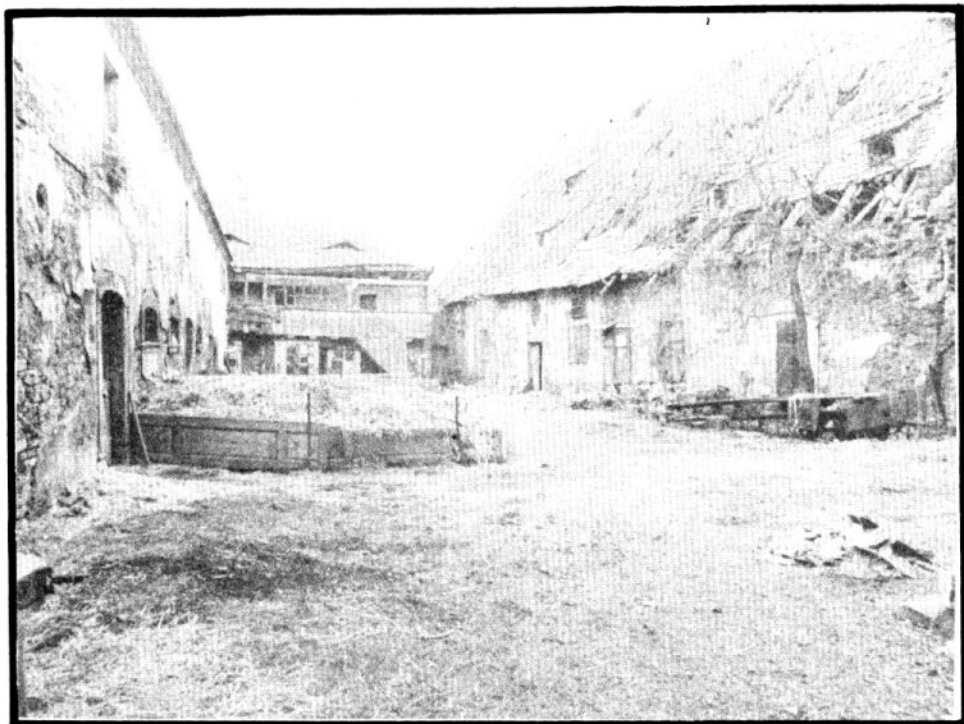
Oba citované doklady, které se rozcházejí v posouzení doby vzniku znaku, nejsou dále věcně zdůvodňovány. Pokusím se proto určit pravděpodobné stáří znaku, nezávisle na případných dalších domněnkách jeho umístění na budově mlýna.

Tak tedy pokud se týká vlastního stáří znaku, spolehlivým ukazatelem stáří je již dříve citovaný "akant", který tvoří barokní ornament po celém obvodu znaku. Tento ornament je tvořen listy v podobě bodlákovité rostliny, dekorativně stylizované. Tento akant plně převládal právě v letech 1680 až 1720 jako výtvarně upravená parafráze v barokních řezbách, kamenných i kovových reliéfech, ve štuce, kování apod. Proto takový ornament umožňuje poměrně přesné datování staveb a předmětů. Toto zdůvodnění se vztahuje i na náš poštovní znak a znamená to, že znak pochází z konce 17. a počátku 18. století. Shoduje se s dokladem číslo dva.

Mnohem obtížnější však je vysvětlit příčinu jeho umístění na mlýně. Umístění pochopitelně nemusí být totožné se zhotovením

TRAGICKÝ STAV JEDLOVÉHO MLÝNA V ROCE 1972

znaku. Není však pravděpodobné, že by majitel mlýna obdržel erbovní císařský znak, aniž by neměl ten nejmenší vztah k počtě té doby. A tehdejší držitelé pošty ("správci"), ti si své právo náramně dobře opatrovali. Muselo tedy dojít k určitému spojení majetkovému mlýna s majetkem tehdejšího poštovního správce v Chebu. Domněnka, vyjádřená v dokladu ministerstva pošt a telgrafů také z toho vychází a uvádí jako tehdejšího poštovního správce Widtmanna. Nahlédnutím do bohaté dokumentace okresního archivu v Chebu, například do svazku "Poštovníctví od roku 1597 do 1776" zjišťujeme na straně 245, že je ve jmenné kronice Widtmannů celá řada poštovních držitelů a správců chebské pošty. Měli i četné obecní funkce. Např. Johann Michael Widtmann - poštovní držitel r.1680, Ignaz von Widtmann - poštovní správce r.1746, Ferdinand Josef Widtmann - poštovní správce r. 1761, Josef von Widtmann - poštovní správce 1798. V análech okresního archivu dále nacházíme i různé kupní smlouvy rodiny Widtmannů. Např. Ignáz von Widtmann zakoupil na chebském náměstí dům čp.27, do kterého umístil poštu. Jiná smlouva se týkala koupě louky apod. Kupní smlouvu na mlýn jsem nenašel, archiválie jsou značně rozsáhlé...

A tak nám zatím nezbývá, než vyslovit domněnku, že došlo k nájmu mlýna nebo jiné majetkové dohodě s některým členem rodiny Widtmannů. I s onou povinností pečovat o poštovního kurýra - posla, který nestačil čorazit

do Chebu do šesté hodiny večerní, kdy se chebské brány zavíraly. Nahlédnutím do map tehdejší doby můžeme konstatovat, že Jedlový mlýn neležel na tzv. Loketské cestě, která tehdy tvořila hlavní směr cesty do Kerlových Varů, Prahy atd. Pro doložení domněnky, že mlýn skutečně tvořil poslední možnost přenocování poštovních poselů před chebskými branami svědčí snad i pozůstatky závěsů na hořící lampy v nejvyšším místě štítu objektu stájí, nad kruhovým otvorem vikýře. Lampa byla odtud velice dobře viditelná ze směru příjezdu posla. Na mapě "Districtus Egranus" je označen Jedlový mlýn jako "Tannamühle".

Zbývá již jen napsat poslední stránky o Jedlovém mlýně. Nález znaku a jeho zabezpečení nebylo dovršeno tak, jak si obdobná památka zaslouží. Domníval jsem se, že Krajské středisko státní památkové péče v Plzni, po provedeném zakreslení celého komplexu Jedlového mlýna, ho má pod svým dozorem. Bohužel, odchodem majitele mlýna Václava Křížka došlo hned k již bezmála totálnímu zničení mlýna. Když jsem obdržel zprávu, že mlýn má nového majitele, vypravil jsem se tam a našel skutečně již jen trosky bouraného objektu provozní části mlýna, ale i obytné části.

Znak byl ještě tehdy na svém místě, i když se bouralo v bezprostřední blízkosti. Marně jsem však hledal neměnně vzácnou kovádlinu trvale umístěnou uprostřed dvora. Při jejím vyhodnocování pracovníky komise UNESCO, která tehdy zasedala v Mariánských Lázních a zabývala

se ujednacením řady železničních vagonů, bylo její stáří odhadnuto na zhruba 450 let.

Při pozdější cestě do Jedlového mlýna jsem již znak ani kovadlinu ne našel. A mně zbylo jen obě ztráty nahlásit do muzea a památkářům.

Závěrem mého posledního listu z Jedlového mlýna mi dovoluje vzpomenout na posledního mlynáře, na Václava Křížka a trochu poodhalit tajemství jeho životního elánu a optimismu.

Když jsem si kdysi při naší první návštěvě dělal poznámky v kuchyni mlynáře, ten vyprávěl a stále přecházel z kuchyně do sousedního "parádního" pokoje. Zeptal jsem se ho, kam stále chodí, zda něco nevaří. Zasmál se a pozval mě dál, abych se podíval co "vaří". V pokoji, dychajícím stářím i samotou, měl zachovalé "trimó" a na něm lihový vaříč s plechovým hrnkem. V něm pak docela černá kávová lžička - jako z ebenu. Před vaříčem byly misy se solí a mletým pepřem. A pak mě předvedl jak vaří. Z plné lahve nalil pivo do hrnku a ohřál je na žádanou teplotu. Nesmělo být ani příliš teplé, ale také vlažné. Pak vzal do tří prstů pepř, potom sůl a to vše v hrnku promíchal. Proto tak černá lžička. Lekvar ochutnal a když to nebylo ono, přidal buď sůl, nebo pepř. Nabídl mi ochutnat, což jsem s díky odmítl. Na moji otázku,

proč pivo takto vylepšuje, odpověděl, že každý pořádný mlynář musí mít sílu, aby mohl zvládnout váhu mnoha pytlů s obilím a mčukou. A to není žádná hračka. Pak jen mimochodem poznamenal, že musí odpoledne do JZD. Čekalo se rozhazování hnoje po poli. A pak nám dal ještě jednu otázku, zda-li poznáme, kterou nohu měl loňského roku zlomenou? Přecházel po kuchyni, ale my nepoznali nic.

A to byla poslední vzpomínka na romantická setkání s doopravdickým mlynářem s příděchem minulých staletí.

POZNÁMKA K VÝKLADU ZNAKU (ERBU):

Jedná se o trvalé štítové znamení, jehož kresba i barvy jsou staveny. Základem je štít s odznaky hodnosti. K honosným kusům patří mnohdy i štítonoši, heslo atd. Znaky mají také země, státy, biskupství, kláštery apod. Samozřejmě i města. Pro znaky se užívá čtyř heraldických barev (tinktur), červená, modrá, zelená a černá - a dvou kovů - zlata a stříbra. Tyto kovy nahrazují barvy žlutá a bílá. Nesmí přijít barva na barvu a kov na kov. Možná je pouze barva na kov a opačně. Zobrazení i tvorba znaků se řídí přesnými pravidly s řadou dalších hledisek a zásad pomocné historické vědy - heraldiky.

Stará kovadlina z Jedlového mlýna - foto v roce 1972

bledé červené, zúžené nehetnaté, stopky chlupaté. Nažky červené, pozděopadavé. Kvete v květnu až červnu.

Jedná se o typickou a běžnou rostlinu Slavkovského lesa. Roste na březích vod, na rašelinistích a prameništích i na mokřích místech luk. Jedná se o hemikryptofyt. Druh polovyslunný, rhizosféra je napájena tekoucí vodou. Léčivka. Oddenek (vonný) se užíval - a dodnes v některých zemích užívá - v lidovém lékařství.

Dnes se více využívá v lékařství též hojný příbuzný druh kuklík městský (*Geum urbanum* L.). Jedná se o vytrvalý vysoký pleveľ se srstnatou lodyhou a též větveným oddenkem. Spodní lyrovité listy jsou lichozpeřené, dlouze řapíkaté. Kvete žlutě. Roste hromadně u plotů, v křoví, v zanedbaných zahradách, na rumištích i na lukách v trávě. U tohoto druhu se využívá jak oddenek (*Rhizoma caryophyllatae*), tak i nať (*Herba caryophyllatae*).

Vypraný oddenek se suší ve stínu (silicná droga). Příjemně hřebíčkově voní. Také nať vyžaduje opatrné sušení při teplotě do 35°. Oddenky s kořeny se sbírají zejména v září a říjnu, nať záhy na jaře. Vykupuje se kořen.

KUKLÍK POTOČNÍ ZAJÍMAVÝ DRUH SLAVKOVSKÉHO LESA

Vytrvalá, 30 cm až jeden metr vysoká rostlina s přímými, chlupatými a červeně naběhlými lodyhami, vyrůstajícími z dlouhého a silného oddenku, pokrytého zbytky starých listů. Lodyhy vyrůstají z paždí přízemních listů.

V přízemní růžici jsou listy dlouze řapíkaté, přetrvaně lyrovitě zpeřené; postranní listy jsou vejčité, nepravidelně zubaté a chlupaté. Konečný lístek je velký, okrouhle vejčitý a na okraji nestejně zubatý. Lodyžní listy jsou trojčetné.

Květy jsou nící s hnědavě zbarveným, velkým a chlupatým kalichem; koruna je světle růžová nebo žlutavá. Květenství tvoří řídký vrcholík. Květy oboupohlavné. Kalich je po odkvětu vzpřímený, korunní plátky jsou malé,

Obsahuje hřebíčkovou silici, třísloviny, žluté pryskyřičnaté barvivo, glykosidní hořčinu gein, jež se štěpí fermentem geasou na vonný eugenol, který má antiseptické a mírně anestetické vlastnosti.

Omezuje dráždivost hladkých svalů, působí proti průjmům, používal se při nechutenství, zánětech žaludeční sliznice a při nadýmání. Zevně se používá ke kloktání, při paradentóze a zánětlivých onemocněních dutiny ústní. Dává se též do koupelí při hemoroidech a kožních vyrážkách. (Korbelář: Naše rostliny v lékařství, Tríska: Evropská flóra, Randuška: Barevný atlas rostlin, foto: Harvánek)

ZKOUŠKY STRÁŽCŮ

V průběhu roku 1987 a 1988 úspěšně složili zkoušky strážců Milan Basl, Jiří Hanton sen., Jiří Hanton jun., Marie Hantonová, ing. Jaroslav Kožík, Jiří Rejčíř, Miroslav Trégl, Romana Tréglarová a Dagmar Vavříková. Blahopřejeme!

Z PRÁCE AKTIVU

Do zahájení návštěvní sezóny byla naučná stezka na Kladské nově natřena Luxolem. Pod vedením Milana Vojtěcha probíhají práce na čišťení a obnově minerálního pramene PERLA ČECH v katastru obce Prameny. Účastníci červnového terénního školení prošli za doprovodu Jindřicha Heráčka centrální část chráněné krajinné oblasti a osvěžili si znalosti potřebné při výkonu strážnických služeb.

NA KONEC MĚSÍCE ZÁŘÍ PŘIPRAVUJEME JIŽ TRADIČNÍ AUTOBUSOVÝ ZÁJEZD PO CHRÁNĚNÉ KRAJINNÉ OBLASTI SLAVKOVSKÝ LES.

STANOVY

aktivu dobrovolných spolupracovníků Správy CHKO Slavkovský les

Úvodní ustanovení

K zajištění řádné ochrany chráněné krajinné oblasti Slavkovský les, vyhlášené výnosem ministerstva kultury ČSR ze dne 3.5.1974 č.j. 7657/74 a podle § 3, odstavec g Statutu CHKO Slavkovský les ze dne 3.5.1974 organizuje Správa CHKO Slavkovský les strážnickou službu z řad členů aktivu dobrovolných pracovníků (dále ADP).

§ 1

Název, působnost, poslání, sídlo

1. ADP CHKO Slavkovský les (dále jen CHKOSL) pomáhá při výchově návštěvníků oblasti, učí je k lásce k přírodě a vede je k uvědomělé ochraně přírody, šetření přírodních krás a kultur-

ně výchovných zařízení.

2. V rámci hlavních úkolů Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody (dále jen KSSPPOP) v Plzni, vykonává svou činnost na území CHKO Slavkovský les se zaměřením na tyto úkoly:

- výchovně působí na soustavný růst politické, odborné a kulturní úrovně svých členů v souladu se zájmy socialistické společnosti a vede je k účasti na veřejné prospěšných akcích i mimo rámec činnosti aktivu; působí na členy tak, aby byly dodržovány požadavky na ochranu přírody a tím i usměrňovány zásahy člověka do přírody a krajiny.
- spolupracuje s odbornými organizacemi, které mají působnost na území CHKO Slavkovský les; k plnění úkolů Správy CHKO Slavkovský les zabezpečuje plánovitou strážnickou službu.
- propaguje péči o přírodu a krajinu přednáškami, doprovody, výstavami, zvláště v rámci výchovného působení na děti a mládež.
- vydává interně metodické a organizační pokyny a dokumentační materiály.
- provádí poznávací činnost zaměřenou na poznávání zákonitostí přírody v ekologických vazbách ve všech souvislostech; využívá odborné způsobilosti členů aktivu profesionálně zaměstnaných v příbuzných oborech, zabezpečuje interní školení, vyhodnocení ve stanovených termínech.

§ 2

Podmínky ustavení

1. Dobrovolným strážcem (dále jen strážcem) může být ustaven každý československý občan, který je zletilý, má zájem o ochranu přírody, bydlí trvale v CHKO Slavkovský les nebo jejím blízkém okolí a splňuje ustanovení stanov.
2. Funkce strážce je čestná a je podmíněna vysokou morální a politickou způsobilostí jednotlivce. Předpokladem je i dobrá fyzická zdatnost a přiměřený zdravotní stav.
3. Strážce musí znát předpisy o státní ochraně přírody, krajinu Slavkovského lesa, přírodní poměry a terén.

§ 3

Organizace aktivu

1. Strážcem se stane ten, kdo se v čekací době jednoho roku osvědčí ve strážcovské službě, absolvuje školení a úspěšně složí závěrečné zkoušky.
2. Strážce ustavuje a odvolává Správa CHKO Slavkovský les v Mariánských Lázních (dále jen Správa).

3. Strážce pracuje v hranicích území určeného Správou CHKO, v případě nutnosti i v jiných částech oblasti.

4. Jednotnou evidenci strážců vede Správa.

5. Správa propůjčuje strážcům po ustavení jmenovací dekret, číslování odznak a průkaz strážce a nášivku "Strážce".

6. Doba platnosti průkazu strážce je jeden rok. Záznamy o prodloužení průkazu se provádí pravidelně (1 x ročně). Bez ročního ověřovacího razítka je průkazka neplatná.

§ 4

Práva a povinnosti strážců

1. Při výkonu strážní služby má strážce povinnost nosit odznak, průkaz strážce a na levém rukávu nášivku "Strážce". Při zneužití odznaku, průkazu či nášivky, bude zavedeno kárné řízení.

2. Strážce má právo zúčastňovat se akcí pořádaných v rámci dobrovolného aktivu pracovníků CHKO Slavkovský les.

3. Dbá na dodržování ochrany živočichů, rostlin, geologických jevů, ochranných podmínek oblastí a státních přírodních rezervací dle zák.č.40/56 Sb., o státní ochraně přírody. Výnosu MK ČSR č.7657/74 o nové úpravě CHKO Slavkovský les.

4. Dbá na to, aby nebyla porušována ustanovení Návštěvního řádu. Pravidelně kontroluje čistotu a pořádek ve svěřené oblasti (tábořiště, horské chaty, intravilány obcí, zemědělské farmy a hlavní lesní komunikace). Pokud byl pověřen,

provádí též dohled nad sportovními a turistickými akcemi nebo jinou činností ve svěřené oblasti.

5. Dbá na dodržování obecně platných právních norem (lesní zákon, vodní zákon, stavební řád, zákon o ochraně zemědělského půdního fondu atd.) tj. všech, které se týkají problematiky ochrany přírody, přírodního prostředí a krajiny.

6. Sleduje veškeré nepovolené zásahy v krajině, o kterých podává hlášení (např. kácení stromů na nelesní půdě, stavby všeho druhu, rekultivace apod.).

7. Úzce spolupracuje s ostatními kontrolními orgány působícími na území CHKO Slavkovský les (PS,VB,lesní a vodní stráž apod.).

8. Zajišťuje odstranění závad na místě, je-li oprávněn řešit přestupek blokovým řízením (pokutou). Každou větší zá vadu ihned hlásí vedoucímu ochranného obvodu, Správě.

9. Má právo dávat návštěvníkům oblasti závazné pokyny týkající se ochrany přírody a bezpečnosti pobytu v horách a zvláštních předpisů.

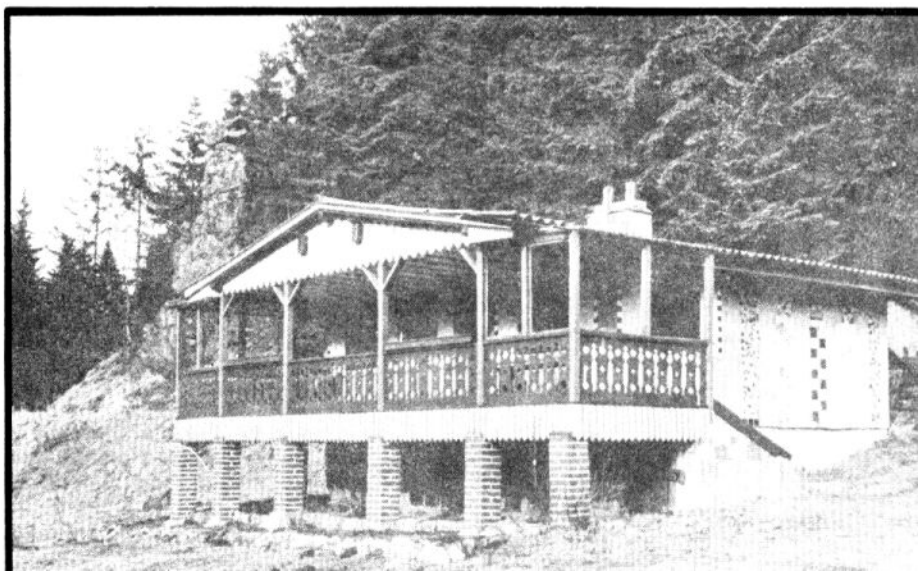
10. O plnění úkolů informuje Správu CHKO formou písemných hlášení, zodpovídá za svěřené vybavení a zařízení.

11. Poskytuje informace návštěvníkům, případně vykonává průvodcovskou službu.

12. Strážce je povinen zachovávat státní, hospodářské a služební tajemství, o čemž se dozví při výkonu své funkce. Tato povinnost trvá i po zproštění z funkce.

Výstavba rekreačních chat je vážným poškozením nejen estetických hodnot krajiny. Ve svých důsledcích škodí komplexu životního prostředí a smyslu využívání krajiny.

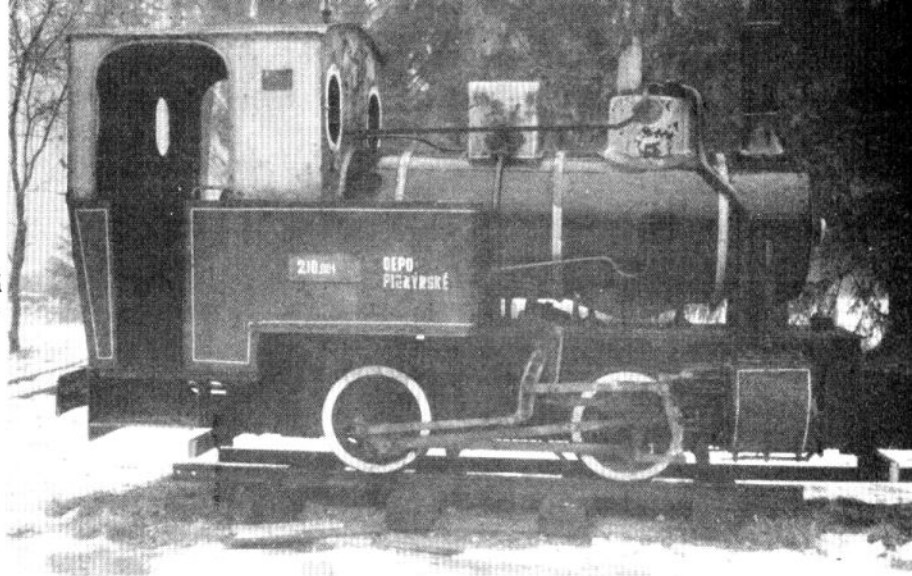
CHKOSL - údolí Lobežského potoka.
Foto: Wieser

Technická památka, úzkorozchodná parní lokomotiva, instalovaná v Pionýrském n/O.

Foto: Wieser

13. Členové aktivu mají nárok při plnění úkolů vyplývajících z plánované strážní činnosti na náhradu věcných nákladů spojených s touto činností (cestovné, nocležné, stravné). Tyto náklady budou hrazeny z rozpočtu Správy CHKO Slavkovský les.

14. Člen aktivu má nárok na náhradu škody vzniklé pracovním úrazem při výkonu strážní služby podle nařízení vlády ČSSR č. 54/75 Sb., § 44 odst. 3.

§ 5

Závěrečná ustanovení

1. Správa odvolává strážce z funkce, jestliže
  - a) trvale přesídlil mimo obvod
  - b) požádá o zproštění
  - c) nemůže vykonávat službu z jiných důvodů
  - d) zanedbává své povinnosti nebo se hrubě provinil proti zájmům ochrany přírody nebo vyjde najevo, že nemá pro zastávání této funkce potřebnou způsobilost
  - e) bude ukončena činnost dobrovolného aktivu strážců.
2. Zneužití funkce strážce bude postíženo dle platných zákonných předpisů.

V Plzni dne 21. března 1988

Ing. arch. akad. arch. Jan Hammerschmied, v. r.
ředitel KSSPPOP Plzeň

V NÁVAZNOSTI NA VYDÁNÍ NOVÝCH STANOV AKTIVU DOBROVOLNÝCH SPOLUPRACOVNÍKŮ PROBEHNE OD ZÁŘÍ 1988 VÝMĚNA PRUKAZŮ STRÁŽCE NA SPRÁVĚ

CHKO SLAVKOVSKÝ LES V MARIÁNSKÝCH LÁZNÍCH. PŘIPRAVTE SI FOTOGRAFIE !

Na začátku návštěvní sezóny byla provedena instalace nových propagačních panelů CHKO na železniční zastávce v Mariánských Lázních. Při této rekonstrukci bylo použito barevných fotografií na materiálu CIBA. Práce proběhly ve spolupráci s Podnikem služeb Mariánské Lázně, především s výtvarníkem Stanislavem Hurtem. Připravujeme stejně pro železniční zastávku v Karlových Varech.

V roce 1989 budou pravděpodobně zahájeny přípravné práce na našem starém návrhu "Železniční naučná stezka Mariánské Lázně - Karlovy Vary." Tato železniční naučná stezka bude výjimečnou záležitostí (v evropském i světovém kontextu) a bude připravována společně s KSSPPOP - Správou CHKO Slavkovský les a Správou jihozápadní železnice Plzeň.

Celý rok věnovali Mladí ochránci přírody Slavkovského lesa intenzivní práci na poli ochrany přírody, pomoci lesním závodům a získávání znalostí a odborných dovedností se zaměřením na problematiku CHKO Slavkovský les. Vyvrcholením a odměnou bude 20. jubilejní letní ochranný tábor, Tábor splněných snů. Na pořádání tábora se podílí kromě Správy CHKO Slavkovský les i ZO ČSOP pracujících při Správě.

V měsíci květnu proběhla další akce na záchranu genofondu původních dřevin Slavkovského lesa. Byl proveden odběr rouků z vytypovaných stromových jedinců borovice lesní v lokalitě Planý vrch. Touto cestou děkujeme všem, kteří se účastnili.

